

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Trest smrti

Tereza Kalčíková

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Diplomová práce

Trest smrti

Tereza Kalčíková

Studijní program: Právo a právní věda (M0421A220004)

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Milan Tomeš, katedra trestního práva

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Tereza KALČÍKOVÁ
Osobní číslo:	R19M0156P
Studijní program:	M0421A220004 Právo a právní věda
Téma práce:	Trest smrti
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Historie trestu smrti a způsoby provedení
3. Situace po roce 1989
4. Účel a cíl
5. Právní úprava
6. Rizikovost
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

1. SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. ISBN 987-80-206-0975-5.
2. MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. V Praze: Rybka Publishers, 1998. ISBN 80-86182-05-3.
3. FORMÁNKOVÁ, Pavlína a Petr KOURA. *Žádáme trest smrti: propagandistická kampaň provádějící proces s Miladou Horákovou a spol. : historická studie a edice dokumentů*. Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. ISBN 8087211030.
4. BUDÍNSKÝ, Libor. *Popravy slaoných*. Praha: Knižní klub, 2002. ISBN 80-242-0878-4.
5. CAWTHORNE, Nigel. *Neznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. Klokán (Alpress). ISBN 987-80-7362-711-9.
6. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
7. 31/1932 Sb., o ukládání trestu smrti a doživotních trestech
8. 141/1961 Sb., trestní řád
9. 325/1999 Sb., o azylu
10. 7 To 109/95 řízení o vydání do ciziny a možnost trestu smrti
11. Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Milan Tomeš**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **16. února 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, s vyznačením zdrojů v práci uvedených, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 25. 3. 2024

.....

Tereza Kalčíková

Poděkování

Ráda bych touto cestou nejprve poděkovala celé své rodině za bezmeznou podporu, kterou mi poskytovala nejen při psaní této práce, ale i po dobu celého studia. Velké díky patří zejména mým rodičům, sestře a partnerovi za jejich trpělivost, oporu, důvěru a snahu mne vždy podpořit.

Chtěla bych zde také vyjádřit vděčnost za pomoc všem svým kolegům z ročníku i přátelům mimo fakultu.

Největší poděkování patří nepochybně vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Milanu Tomešovi. Velice si vážím jeho času, rad a podnětných nápadů, a to jak při výběru, tak při samotném psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod	1
1 Funkce a cíl	3
2 Právní filozofie	6
3 Historie trestu smrti	12
3.1 Starověk	12
3.2 Středověk	14
3.3 Novověk.....	15
3.4 Trest smrti v českých zemích.....	18
3.4.1 Trest smrti do roku 1918	18
3.4.2 Trest smrti v období 1918–1939.....	22
3.4.3 Trest smrti za protektorátu.....	25
3.4.4 Trest smrti v období 1945–1948.....	27
3.4.5 Trest smrti v období 1948–1989.....	29
3.4.6 Trest smrti po roce 1989	36
4 Způsoby provedení	40
4.1 Zvířata.....	40
4.2 Ukřižování	41
4.3 Rozřezání, roztrhání, rozčtvrcení, rozdrásání	42
4.3.1 Rozřezání.....	42
4.3.2 Roztrhání	42
4.3.3 Rozčtvrcení.....	43
4.3.4 Rozdrásání	43
4.4 Upálení.....	43
4.5 Utopení	45
4.6 Otrávení	45
4.7 Ubití	46
4.8 Ukamenování	46
4.9 Pověšení.....	47
4.10 Gilotina.....	48
4.11 Zastřelení	49
4.12 Plynová komora	50
4.13 Elektrické křeslo	51
4.14 Injekce	52
5 Aktuální právní úprava	54

5.1	Ústavní pořádek	54
5.2	Mezinárodní smlouvy	55
5.3	Zákonná úprava	57
6	Rizikovost	60
	Závěr	61
	Cizojazyčné resumé	62
	Seznam zdrojů	63
	Seznam příloh	70
	Přílohy	71
	Zdroje příloh	74

Úvod

Trest smrti je jedním z možných trestů, který byl u nás ještě poměrně nedávno užíván. Především pro svou absolutnost a nelidskost byl v rámci naší právní úpravy roku 1990 zrušen. V některých zemích světa se však používá dodnes.

Hlavní téma této diplomové práce, která nese název *Trest smrti*, tvoří trest smrti, účel a cíl, jeho vývoj, právní filozofie, způsoby provedení, právní úprava a rizikovost tohoto trestu. Osobně mně téma trestání připadá velice zajímavé, a to i vzhledem k jeho vývoji. Protože jsem téma navrácení trestu smrti do naší právní úpravy zaznamenala v médiích, hlavně z hlediska dotazů na názory veřejnosti, dospěla jsem k závěru, že bych ráda toto téma souhrnně zpracovala, samozřejmě zejména se zaměřením na Českou republiku. Cílem této práce je postihnout toto téma komplexně od prvních dochovaných zmínek až po současnost. V rámci zrušení trestu smrti jsem usilovala o postihnutí konkrétních případů těch, kteří k popravě byli odsouzeni, nicméně v mezidobí vznikla nová právní úprava, přeměňující trest smrti na doživotní vězení. Psát diplomovou práci z trestního práva pro mě byla jasná volba a byla jsem velmi vděčná, že mi vedoucí práce JUDr. Milan Tomeš umožnil napsat práci trestněprávně historickou. Tím se totiž spojily pro mě nejzajímavější odvětví práva.

V samotném počátku této diplomové práce lze nalézt kapitolu upravující účel, cíl, různé funkce trestů a dva směry názorů na tento absolutní trest.

Dále následuje právní filozofie, která se zabývá různými směry práva, jako jsou právní vědy, legitimitou trestání, spojením práva a státu, spravedlností, morálkou a lidskými právy.

V dalších kapitolách se snažím postihnout způsob výkonu i jednotlivá významná právní díla a právní předpisy charakteristické pro jednotlivá historická období, od nejstarších až po ty nejmodernější. V rámci novověku a moderní historie se hlavně zaměřuji na naši úpravu. Z hlediska způsobu výkonu exekuce nelze samozřejmě postihnout všechny možné a dříve existující způsoby, nicméně snažím se vybrat ty nejzajímavější a nejvyužívanější, a řadit tuto kapitolu také chronologicky.

Přestože trest smrti již není součástí našeho právního řádu, dozajista do této diplomové práce patří kapitola popisující aktuální právní úpravu, a to jak v rámci práva mezinárodního, tak vnitrostátního, protože právě v aktuálních právních pramenech nalezneme nepřípustnost trestu smrti.

Osobně považuji za velmi podstatné informace týkající se rizikivosti poprav, spojených jednak s možností justičního omylu, jehož míra určitě není zanedbatelná, jednak samozřejmě s nevratností takového trestu, a proto je tato část v diplomové práci taktéž obsažena.

K psaní této práce jsem využila velké množství literatury, právních předpisů aktuálně účinných i těch, které již účinné nejsou, a internetové zdroje. Pomocí literární rešerše a metody analýzy jsem z daných zdrojů zakomponovala tato data do práce tak, aby naplnila svůj cíl a poskytla ucelený pohled na tento trest.

1 Funkce a cíl

Trest smrti je obecně jeden z druhů trestů, které se v některých zemích světa stále užívají, nicméně v moderních zemích, především v rámci Evropy, je nyní nepřipustný.¹ Co se týká samotného pojmu trestu v našem právním řádu, ten můžeme definovat jako opatření státního donucení. Jde o způsobení újmy pachateli trestného činu, přičemž tuto újmu stanoví soudy, musí být přiměřená, spravedlivá a je vždy směřována ke konkrétnímu pachateli.² Trest smrti lze označit jako sankci absolutní a plní hlavně funkci preventivní. V zemích, kde je tento trest podle zákona přípustný, nicméně výzkumy neprokázaly, že by jeho zákonné zrušení nebo případné znovuoobnovení mělo vliv na zločiny, jichž se pachatelé dopouštějí.³ Z toho podle mého názoru vyplývá, že generální prevence je pro budoucí pachatele neúčinná.

Funkcí trestů obecně, tzn. i trestu smrti, můžeme v tomto typu sankce spatřovat více. Z hlediska historie je potřeba zmínit se o tom, že teorie funkcí a účelů trestu se v průběhu let – i vzhledem ke konkrétnímu území – postupem času měnila. První funkcí je funkce retributivní, kterou také můžeme označit za odplatnou. Tato úloha trestu se nezaměřuje na nápravu pachatele ani pomoc společnosti, pouze na samotné potrestání pachatele⁴ a já osobně ji vnímám jako princip „oko za oko, zub za zub“. O samotné odplatě by však měl rozhodovat stát, nikoliv oběť.⁵ Preventivní funkce neboli odstrašující se dá rozdělit ještě na dvě dílčí části. První je prevence generální, působící na celou společnost, a druhá prevence individuální, která se týká pouze konkrétního pachatele. Obě tyto dílčí části funkce preventivní mohou působit jak negativně, tak i pozitivně. Individuální prevence funkce pozitivní se hlavně snaží o převýchovu pachatele, a to, aby žil řádný život. Oproti tomu funkce prevence individuální negativní si klade hlavně za cíl zamezit

---

¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2., rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 1031. ISBN 80-7179-740-5.

² ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jirí; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 302. ISBN 978-80-7552-358-7.

³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2., rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 1031. ISBN 80-7179-740-5.

⁴ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jirí; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 294. ISBN 978-80-7552-358-7.

⁵ VÁLKOVÁ, Helena; KUČTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 224. ISBN 978-80-7400-732-3.

pachateli v opětovném páchání trestné činnosti.⁶ Generální prevence negativní se snaží odradit potenciální pachatele od páchání trestných činů. Pozitivní má pak pomáhat řádným občanům zvyšovat jejich důvěru v právo, jistotu a bezpečí.⁷ Třetí funkcí je funkce restituční neboli obnovující. Obnova tkví v nápravě v rámci náhrady škody pro oběť, která může mít nemajetkový, nebo naopak majetkový charakter.⁸ Poslední funkcí, kterou zde zmíním, je funkce eliminační. Úkolem této funkce je jednak dostatečná sankce pro pachatele, jednak zabránění v jeho dalším obdobně závadném a trestném jednání.⁹

V současnosti se univerzálně musí ukládat tresty, které jsou spravedlivé, přiměřené a adekvátní. Samotné druhy trestů i jejich výše jsou spjaty s již zmíněnými funkcemi, protože tresty se snažíme zajistit určitou nápravu pachatele, ale zároveň nesmějí být příliš přísné.¹⁰ S ukládáním trestů pak jsou samozřejmě spjaty i zásady pro ukládání trestů, které můžeme naleznout jednak v ustanoveních obecné části trestního zákoníku, jednak v podstatě i v části zvláštní.¹¹

V dnešní době se můžeme setkat s různými argumenty, které jsou buď pro znovuzavedení trestu smrti, nebo nikoliv. Můžeme zde najít dvě skupiny osob; ty, které označujeme za abolicionisty (tedy ty, kteří jsou pro neexistenci absolutního trestu), jejich opakem jsou retencionisté.¹² Obecně samozřejmě platí, že využívání a samotná existence trestu smrti je otázkou a tématem nejen práva, ale i morálky, náboženství a filozofie.¹³ Argumenty retencionistů vycházejí z názoru, že jde o neúčinnější ochranu společnosti před velmi nebezpečnými pachateli, dále zmiňují generální prevenci a tvrdí, že i z různých výzkumů, vyplňovaných veřejností, vychází názor pro zachování trestu smrti (znovuzavedení). Na druhé straně stojící abolicionisté zastávají názor potřebnosti zachování základních lidských práv, také možnost, že může dojít k justičnímu omylu,

---

⁶ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 296. ISBN 978-80-7552-358-7.

⁷ Tamtéž, s. 297.

⁸ KUČHTA, Josef a VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 546. ISBN 80-7179-813-4.

⁹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007, s. 114. ISBN 978-80-86920-24-5.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 298. ISBN 978-80-7552-358-7.

¹¹ Tamtéž, s. 374.

¹² NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992, s. 197. ISBN 80-901185-1-8.

¹³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 372. ISBN 978-80-7552-358-7.

a nezbytnost ponechání možnosti nápravy pachatele, i když by to mělo trvat většinu jeho života.¹⁴ Z hlediska české společnosti lze zmínit výzkum z května roku 2019, který se zabývá názory české veřejnosti na trest smrti. Větší část dotazovaných je pro existenci trestu smrti v naší právní úpravě. Více než 50 % je toho názoru, že jde o přiměřený trest za nejzávažnější zločiny, ale jsou si vědomi, že zároveň může nastat situace zneužití trestu anebo pochybení justice v rámci justičního omylu. Nicméně příliš vážně bych tento výsledek nebrala, jelikož se uvedeného výzkumu zúčastnilo jen něco přes dvě stovky respondentů.¹⁵ Osobně vnímám jako velmi zajímavý, ale i relevantní výzkum, který byl prováděn v Spojených státech amerických. Trval více než tři desetiletí a následně byla v roce 2012 vydána zpráva, která potvrzuje, že trest smrti nijak neodstrašuje pachatele od páčání trestných činů (bylo zaměřeno především na pachatele vražd).¹⁶ Kromě již zmíněných „pro“ a „proti“ tohoto trestu mě osobně ještě napadá několik argumentů, o kterých se domnívám, že by je mohli zastánci, či naopak odpůrci trestu použít. Za prvé je to ekonomické hledisko doživotního vězně. Ten bude svůj trest vykonávat ve vězení se zvýšenou ostrahou možná i desítky let, a tak náklady na jeho život nemusí být malé a ponese je trvale stát. Samotná poprava však také nemusí být levná záležitost (samozřejmě že to se odvíjí od způsobu výkonu). Velmi významným argumentem by mohlo být páté přikázání z Bible, jež zní: „Nezabiješ!“ Toto přikázání chápu z obou stran, tedy jak ze stany pachatele, tak ze strany státu, jako toho, kdo má právo pachatele odsoudit a usmrтит. Poslední argument, který bych zařadila do skupiny argumentů abolicionistů, je, že ačkoliv pachatel může být např. vícenásobným vrahem, stát, soudci, potažmo i společnost jej tímto trestem zbaví života, a tím se „také stáváme vrahy“.

---

¹⁴ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992, s. 198. ISBN 80-901185-1-8.

¹⁵ TUČEK, Milan. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019*. Online. In: Centrum pro výzkum veřejného mínění, 18. 6. 2019. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>. [cit. 2024-02-24].

¹⁶ DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Studies on Deterrence, Debunked*. Online. 13. 11. 2017. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/deterrence/discussion-of-recent-deterrence-studies>. [cit. 2024-03-17].

2 Právní filozofie

Obecně lze právo jako vědu rozdělit do čtyř směrů, které jsou spojeny s historickým vývojem i mnoha školami, jež pak daly vzniknout různým významným právním dokumentům. Těmito klasickými směry jsou teorie přirozeného práva, právní pozitivismus, sociologické právní koncepce a psychologický přístup k právu. Jusnaturalismus dělí právo na dvě kategorie, na právo platné a přirozené. Právo platné je spojeno primárně s jednotlivými státy nebo s různými společenstvími států. Oproti tomu právo přirozené je takové, které je dáno bez ohledu na stát.¹⁷ Existují různá pojetí *ius naturale*, přičemž jsou spjata hlavně s určitými časovými obdobími. Teleologická koncepce vychází z víry, z Božího práva. Naturalistické pojetí je opačné, snaží se víru a vliv náboženství minimalizovat. Poslední a nejnovější chápání přirozeného práva se počalo vyvíjet od 17. století, základem je lidský rozum a označujeme jej za racionalistické.¹⁸ Typickými představiteli této koncepce jsou Jean-Jacques Rousseau a Charles-Louis Montesquieu. Jean-Jacques Rousseau rozvíjel své myšlenky ohledně spojení přirozeného práva a určitého demokratického základu společnosti, který vytváří právo koncenzem. Oproti tomu Charles-Louis Montesquieu tvrdil, že zákony musejí vycházet hlavně z politiky, kultury, geografie a náboženství dané země. Jeho další myšlenkou je potřeba rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní. Cílem tohoto dělení je zamezení možnosti neomezené moci státu.¹⁹ Na základě této koncepce pak vznikaly předpisy upravující lidská práva, jako např. právo na život, na svobodu atd. Velice významná z tohoto hlediska byla Deklarace práv člověka a občana, která mimo výše uvedené také stanovovala možné omezení stanovených základních lidských práv pouze zákonem.²⁰ Právní pozitivismus je směr, který se zabývá aktuálním pozitivním právem. Stejně jako jusnaturalismus, i tento směr lze dělit do více přístupů, které jsou spojeny především s jednotlivými státy. Tyto směry lze rozčlenit na francouzskou školu právní exegeze, právní pozitivismus v Německu a v Anglii.²¹ Francouzská škola rozvíjí tři hlavní myšlenky, potřebu dělby moci ve státě, soulad práva a zákona a kompletnost právního systému. Proto stojí za principem legální

---

¹⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 204. ISBN 978-80-7380-233-2.

¹⁸ Tamtéž, s. 205.

¹⁹ Tamtéž, s. 215.

²⁰ Tamtéž, s. 216.

²¹ Tamtéž, s. 217.

licence.²² Nyní k Německu, kde panovala velká roztržštěnost práva, a z tohoto důvodu jej bylo potřeba sjednotit.²³ Jedním z představitelů pozitivismu v Německu byl Fridrich Carl von Savigny, který tvrdil, že právo je vytvářeno historickým vývojem konkrétního národa.²⁴ Savigny rozděloval typy práva na tři kategorie: právo obyčejové, vědecké, které vychází z právní vědy, a zákonodárství a kodifikace.²⁵ Dalšími výraznými osobnostmi právního pozitivismu v Německu byli Karl Magnus Bergbohm a Georg Jellinek. Oba tyto myslitelé žili a tvořili ve 2. polovině 19. století a na počátku století 20. Bergbohm tvrdil, že ačkoliv bezesporu existují určité principy, které jsou důležitější než právo, nelze tyto principy a právo zaměňovat. Další jeho myšlenkou je, že pouze stát může vytvářet a měnit právo.²⁶ Jellinek se zabýval spojením práva a morálky, přičemž stál na straně názoru, že právo je pouhá část, jakési minimum morálky. Co se týká právních norem, o těch tvrdil, že musejí být uznané a vynutitelné autoritou a upravují chování osob mezi sebou.²⁷ Posledním zmíněným druhem pozitivismu je anglický pozitivismus, podle něž právo vychází z úmyslu vládců, který může ukládat příkazy, zákazy nebo dovolení.²⁸ Na právní pozitivismus navazuje tzv. právní normativismus²⁹, který se, jak již samotný pojem naznačuje, zabývá právem a jeho normami, bez ohledu na pohled společnosti.³⁰ To znamená, že pojmem státu se normativisté vůbec nezabývají. Hans Kelsen, který byl jedním z představitelů tohoto směru, zdůrazňuje právo mezinárodní a dává mu přednost před právem státním.³¹ Psychologický přístup k právu je založen na psychice každého jedince ve vztahu k právu.³² Sociologická právní koncepce je tvořena ideou existence práva státního a práva společenského.³³

Podle Augusta Comta jsme prošli třemi etapami evoluce: teologickou, která je spjata s náboženstvím a s vojenskou mocí, dále metafyzickou, která se naopak od náboženství odvrací a vznikají přirozenoprávní ideje, a poslední je etapa

---

²² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 218. ISBN 978-80-7380-233-2.

²³ Tamtéž, s. 219.

²⁴ Tamtéž, s. 220.

²⁵ Tamtéž, s. 221.

²⁶ Tamtéž, s. 222.

²⁷ Tamtéž, s. 223.

²⁸ Tamtéž, s. 224.

²⁹ Tamtéž, s. 226.

³⁰ Tamtéž, s. 227.

³¹ Tamtéž, s. 228.

³² Tamtéž, s. 236.

³³ Tamtéž, s. 230.

vědecká.³⁴ V současné době vycházíme z toho, že legitimita současného práva vyplývá ze tří původních částí: z lidu, zákonů a určitých hodnot.³⁵

Právo je a vždy bylo bezpochyby spojeno s morálkou a spravedlností. Vztah práva a morálky můžeme chápat jako morální principy, ze kterých pak pozitivní právo vychází, přičemž tím, kdo to hodnotí, je ten, kdo právní normy vytváří, tedy zákonodárce.³⁶ Právo nemůže fungovat bez morálky a zároveň platí, že díky morálním hodnotám a principům bychom měli právo znát a předpokládat jej.³⁷ Spravedlnost dělíme na dva druhy: spravedlnost, která vychází z nás samých, z naší duše či přesvědčení, a dále spravedlnost, která pochází ze společnosti, obce, státu.³⁸ Jak společenství, tak i jedinec si může tvořit vzory, hodnoty spravedlnosti, vzhledem k různým vztahům a způsobům chování.³⁹ Již tam, kam sahá samotný prapočátek filozofie, se tvrdí, že spravedlnost je dána tím, co stanoví vládce.⁴⁰ Osobně se domnívám, že ačkoliv je právní řád postaven na určitých morálních hodnotách a spravedlnosti, právo nemůže myslet na všechny myslitelné situace, které mohou nastat, což může způsobit stavy, které můžeme vnímat jako nespravedlivé a nemorální, přestože budou po právu.

Právo trestat může vycházet z různých teorií a škol. V samotném základu lze vycházet ze dvou teorií: teorie absolutní a teorie relativní. Absolutní teorie je projevem spravedlnosti, odezvou na spáchaný čin. Typickými zastánci této teorie jsou Kant a Hegel.⁴¹ Tato teorie sice zdůrazňuje potřebu trestat, nicméně již se nijak nezabývá tím, zda mají lidé a stát určitou legitimitu trestat, určit, za co lze trestat, či proč nepostihujeme všechny delikty. V rámci tohoto konceptu chybí odpovědi na tyto otázky, a proto ji nelze chápat jako úplnou.⁴² Teorie relativní je založena na účelu trestu, který může být různý. Cílem může být převýchova pachatele, zamezení v páchání další trestné činnosti, náprava vzniklé škody nebo zastrašení,

---

³⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 231. ISBN 978-80-7380-233-2.

³⁵ Tamtéž, s. 199.

³⁶ HUNGR, Pavel. *Právní filozofie: (vybrané problémy pro 9. semestr)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 49. ISBN 80-210-0615-3.

³⁷ MORÁVEK, Jakub. *Model práva: vztah práva a morálky*. Praha: Linde Praha, 201, s. 473. ISBN 978-80-7201-911-3.

³⁸ KOLOUŠEK, Martin. *Vztah spravedlnosti a státu jeho proměna v současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 85. ISBN 987-80-7676-288-6.

³⁹ HUNGR, Pavel. *Právní filozofie: (vybrané problémy pro 9. semestr)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 61–62. ISBN 80-210-0615-3.

⁴⁰ KOLOUŠEK, Martin. *Vztah spravedlnosti a státu jeho proměna v současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 87. ISBN 987-80-7676-288-6.

⁴¹ MONÍK, Josef. *Právo trestati: studie z právní filozofie*. Praha: Společným nákladem J. Pelcla a Spolku čes. právníků Všehrd, 1900, s. 10, sv. 7.

⁴² Tamtéž, s. 11.

a to jak samotného pachatele, tak i společnosti celkově. Na základě těchto již zmíněných různých účelů trestu ještě různí myslitelé dělili teorii relativní na další dílčí teorie. Příkladem může být Bauer, který dílčí teorie rozčlenil na zabraňující a na shlazující. Konkrétně shlazující se zabývá nahrazením škody, účinku a zabraňující má funkci preventivní (individuální i generální).⁴³ Z čeho vychází legitimita státu trestat pachatele trestných činů? Vznikl stát přirozeně, nebo je účelně vytvořen pro uplatňování moci? Můžeme stát za názorem Aristotela, který se domníval, že stát vznikl samovolně, kvůli společenskosti člověka, který tvoří rodinu, polis a stát. Jiný úhel pohledu má Thomas Hobbes, který tvrdí, že stát vznikl na základě smlouvy, tím, že se jedinci vzdali práva a odevzdali jej určité autoritě.⁴⁴ Stát je tím, kdo má monopol na zákonné násilí, nicméně k výkonu musí být dána příčina. S legitimitou státu na násilí, a tedy i trestání, je spojeno jméno Immanuela Kanta.⁴⁵ Ten spojuje legitimitu státu s právem tak, že musí jít o jejich shodu.⁴⁶ V. Pavlíček definuje legitimitu takto: „*legimita znamená ospravedlnění určité státní moci, vlády atd. určitými vyššími principy, zpravidla metaprávními*“.⁴⁷ Samotná existence a vznik státu podle již dříve zmiňovaného právního pozitivisty Geoga Jellinka vychází z pěti hlavních příčin. Těmito příčinami jsou náboženství, násilí, právo, mravnost a psychologie.⁴⁸ V dnešní době se přikláníme k názoru, že hlavním důvodem existence současného státu je právo, které vychází ze společenskosmluvní teorie.⁴⁹ Představitelem této teorie je Thomas Hobbes.

Teorie společenské smlouvy předpokládá vznik státu na základě domluvy osob, které tak učinily záměrně.⁵⁰ Stát je tím, kdo normy vytváří a má donucovací pravomoc i pravomoc ukládat sankce.⁵¹ Tato autorita vychází hlavně ze suverenity státu na konkrétním území.⁵² Stát je tím, kdo může mocensky rozhodovat, ovšem v rámci právního státu je samozřejmě vždy limitován zákonem.⁵³

---

⁴³ MONÍK, Josef. *Právo trestati: studie z právní filosofie*. Praha: Společným nákladem J. Pelcla a Spolku čes. právníků Všeherd, 1900, s. 12, sv. 7.

⁴⁴ KOLOUŠEK, Martin. *Vztah spravedlnosti a státu jeho proměna v současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 41. ISBN 987-80-7676-288-6.

⁴⁵ Tamtéž, s. 42.

⁴⁶ Tamtéž, s. 43.

⁴⁷ PAVLÍČEK, Václav a JIRÁSKOVÁ, Věra. *Ústavní právo a státověda*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2021, s. 19. ISBN 978-80-7502-506-7.

⁴⁸ KOLOUŠEK, Martin. *Vztah spravedlnosti a státu jeho proměna v současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 43. ISBN 987-80-7676-288-6.

⁴⁹ Tamtéž, s. 56.

⁵⁰ Tamtéž, s. 46.

⁵¹ Tamtéž, s. 73.

⁵² HUNGR, Pavel. *Právní filozofie: (vybrané problémy pro 9. semestr)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 28. ISBN 80-210-0615-3.

⁵³ Tamtéž, s. 79.

S časovým vývojem, trestáním i různými přístupy k právu jsou spojena lidská práva, která bezpochyby prošla značným vývojem. Obdobně jako samotné právo, i jejich vývoj začínal náboženstvím. Víra nám ukládala normy toho, jak se chovat, a jak nikoliv, stanovovala i určité hodnoty. Následovaly reformy z mnoha různých oblastí, ekonomie, postavení osob, náboženství i práva.⁵⁴ V této etapě docházelo k odstupování od víry a začala se prosazovat teorie přirozených práv.⁵⁵ Osobně vnímám jako zlomovou dobu období vzniku deklarácí a ústav v 18. století. Mimo území Evropy byl významným předpisem Bill of Rights, který vnikl v roce 1789. Šlo o doplnění ústavy z roku 1787, které obsahuje lidská práva a svobody, jež samotná ústava neobsahovala. Práva, která zde lze nalézt, jsou dělba moci, ochrana občana proti státní moci, omezení svobody pouze na základě zákona a další.⁵⁶ Ve stejném roce vzniklo i francouzské Prohlášení práv člověka a občana. Podle této deklaráce veškerá moc pochází z lidu, svoboda je omezena svobodou druhého, tresty, které se mohou ukládat, mohou být pouze takové, které jsou nezbytné, a každý má právo bránit se před utlačováním.⁵⁷ Z hlediska mezinárodního se domnívám, že předpisy, které mají téměř celosvětový význam pro existenci a zakotvení lidských práv, vznikaly až po druhé světové válce. Aby se již nikdy neopakovaly hrůzy a porušování lidských práv z 1. poloviny 20. století, byla vytvořena Organizace spojených národů. Její hlavní lidskoprávní úprava je nazvána Všeobecná deklaráce lidských práv.⁵⁸ V současné době lze lidská práva rozčlenit podle různých hledisek. Nyní se spíše než pojem *lidská práva* používá pojem *občanská práva*, která jsou úžeji spjata se státem. Prvním členěním, které se dá aplikovat, je členění na práva, která jsou v Ústavě stanovena výslovně, a ta, jež nikoliv.⁵⁹

---

⁵⁴ KUBA, Jaroslav. *Filosofie lidských práv a právo*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1999, s. 4. ISBN 80-7082-540-5.

⁵⁵ Tamtéž, s. 5.

⁵⁶ Tamtéž, s. 17.

⁵⁷ Tamtéž, s. 18.

⁵⁸ Tamtéž, s. 30.

⁵⁹ Tamtéž, s. 97.

Jiná klasifikace vychází ze zaměření konkrétního práva. Zde dělíme práva na univerzální, práva na rozvoj osobnosti, na společenské uplatnění a na sociální zabezpečení.⁶⁰ Současné pojetí lidských práv je poměrně široké, ovšem to neznamena, že tato práva mohou zahrnovat všechny myslitelné situace a všechny morální hodnoty.⁶¹ Z hlediska naší ústavnosti je ve spojení s trestem smrti nejvýznamnějším právem právo na život a nepřípustnost trestu smrti.⁶²

---

⁶⁰ KUBA, Jaroslav. *Filosofie lidských práv a právo*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1999, s. 98. ISBN 80-7082-540-5.

⁶¹ SOBEK, Tomáš a HAPLA, Martin. *Filosofie práva*. Iurium handbook series. Brno: Nugis Finem Publishing, 2020, s. 364. ISBN 978-80-7614-002-8.

⁶² Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 6.

3 Historie trestu smrti

Způsob provedení, přístup i důvody ukládání trestu smrti se v různých historických dobách odlišovaly. Tato kapitola popisuje mimo jiné i nejdůležitější právní díla, od kterých se v dané době trest odvíjel, nebo z nichž vyplýval. Krátce zde uvádím i způsoby, jakými byl trest vykonáván, ovšem podrobněji se samotnému způsobu provedení bude věnovat kapitola Způsoby provedení. V rámci moderní historie se tato část diplomové práce specializuje na naše dějiny.

3.1 Starověk

Původní tresty smrti ve starověku byly velmi různorodé. Nelze obecně postihnout způsoby provedení, ani za co byly ukládány. Obecně však platilo, že v rámci určité oblasti, vesnice nebo kulturního prostředí byly tresty vykonávány a ukládány zpravidla opakujícím se způsobem. Z této prastaré doby nemáme příliš dohledatelných informací, ty lze nalézt primárně nejdříve z období, kdy se začal užívat trest smrti ukřižováním, podle římského práva.⁶³

První dohledatelnou poznámku o trestu smrti v právním prameni můžeme dohledat v Chammurapiho zákoníku, který byl velmi podstatný i pro následnou tvorbu římského práva. Ten pochází zhruba z roku 1720 př. n. l a jeho součástí je kromě zákonných ustanovení, jež lze rozdělit do dvou částí, i prolog.⁶⁴ Ten je poměrně dlouhý, jeho cílem bylo především prokázat královi moc, zbožnost a přidat poučení o trestu za poničení tohoto právního pramene. Obsahem „úvodu“ je i ustanovení o *ignorantia iuris non excusat*. V první části lze naleznout ustanovení § 1–41, která pojednávají především o veřejném pořádku, druhá je pak mnohem obsáhlejší a začíná § 42 a končí § 282. Tato druhá část popisuje právní úpravu občanství, rodinného práva, podnikání atd. Pro účely této diplomové práce jsou nejdůležitější částí tohoto zákoníku § 6–25, upravující činy, za něž je možné uložit trest smrti.⁶⁵ Pro mě asi osobně nejzajímavější delikt, za který byl ukládán absolutní trest, vychází z § 1, který zní: „*Jestliže někdo někoho obvinil a uvrhl naň*

---

⁶³ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 11. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁶⁴ Tamtéž, s. 161.

⁶⁵ KÓCZO, Pavel. *Akkadské právní texty*. Online, diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta filozofická, 2012, s. 45. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3ztx18/?isslhret=pr%C3%A1vn%C3%AD%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2Fsearch%3Dakkadsk%C3%A9%20pr%C3%A1vn%C3%AD%20texty%26start%3D1>. [cit. 2024-02-06].

podezření z vraždy, avšak neusvědčil jej, bude ten, kdo ho obvinil, usmrčen.“⁶⁶ Mezi další zajímavá ustanovení považují možnost zabití manželky za nepočestný a rozmařilý život, dále pro zloděje majetku paláce či trest pro osobu, která u sebe skryla uprchlého otrocka, a ani přes výzvu jej nevydala. Způsoby výkonu byly typicky prováděny utopením, oběšením nebo upálením.⁶⁷

Přibližně z 10. století před Kristem pochází řecká báje o Ixiónovi.⁶⁸ Báje vypráví, že Ixión byl zasnouben s dcerou vládce Déionea, ovšem když mělo dojít k předání svatebních darů, které již dříve Ixión přislíbil, svého budoucího tchána namísto obdarování zabil. Jelikož Zeus pochopil, že nejednal se zdravým rozumem, rozhodl se odpustit mu a přivést jej na Olymp. Ani na Olympu se však Ixión nechoval lépe a snažil se svést Diovu ženu Héru. Jako trest ho čekalo přivázání do kola a následné lámání.⁶⁹

Významným právním dílem z 5. století př. n. l. je Zákon dvanácti desek neboli *Lex duodecim tabularum*. Jedná se o obyčejové římské právo, které obsahuje jak právo soukromé, tak právo veřejné. Zákon byl tvořen tzv. decemviry, kteří měli vytvořit soupis nejdůležitějších předpisů na deset tabulí. Kvůli velkému množství ustanovení, které mělo být kodifikováno, desek nakonec nevzniklo deset, ale dvanáct. Původní zákon již zřejmě nikdy nespátříme, ovšem lze dohledat různé zápisy římských učenců, ze kterých se dají zákonná ustanovení z dvanácti desek vyvodit.

---

⁶⁶ BENEŠ, Petr. *Zrušení trestu smrti v ČR*. Online, diplomová práce. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2023, s. 16. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wk7md8>. [cit. 2024-02-06].

⁶⁷ KÓCZO, Pavel. *Akkadské právní texty*. Online, diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta filozofická, 2012, s. 45. Dostupné z: <https://theses.cz/id/3ztx18/?isslhret=pr%C3%A1vn%C3%AD%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2Fsearch%3Dakkadsk%C3%A9%20pr%C3%A1vn%C3%AD%20texty%26start%3D1>. [cit. 2024-02-06].

⁶⁸ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 161. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁶⁹ DŘEVIKOVSKÁ, Kateřina. *Trest, odplata a pomsta v řeckých mýtech*. Online, bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2010, s. 40. Dostupné z: <https://theses.cz/id/rablh7/?isslhret=Trest,%3Bodplata%3Ba%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DTrest,%20odplata%20a%20pomsta%20v%20C5%99eck%C3%BDch%20m%C3%BDtech%26start%3D1>. [cit. 2024-02-06].

Zhruba sedm set let po jejich vydání byl vytvořen komentář k této kodifikaci slavným právníkem Gaiem. Velké množství vědců se pokoušelo sepsat původní znění, příkladem může být např. rekonstrukce Schöllova z roku 1866.⁷⁰ I zde je ponechán trest za křivé obvinění, u něhož se ovšem časem krutost zmenšuje, a k trestu smrti za křivou výpověď již nedochází.⁷¹

V Římě se velice často užíval trest smrti ukřižováním, který si asi nejběžněji představíme s osobou Ježíše. Tento způsob pochází z Afriky, je velice krutý a pro odsouzeného trýznivý.⁷² Zajímavé je, že římský občan mohl být často potrestán jiným, méně surovým způsobem, protože takto byli trestáni primárně otroci, zloději, nepřátelé anebo ti, které bylo potřeba zbavit života takto potupně.⁷³

3.2 Středověk

Toto období, které je dlouhé více než tisíc let, můžeme označit za období ohně a vody. Tedy ti, které absolutní trest postihl, byli zpravidla usmrceni vodou nebo ohněm. Osobně vnímám souvislost užívání těchto způsobů s rozvojem víry a náboženství. V případě použití těchto způsobů, které mohou být různě zpřísněny tak, aby odsouzenému způsobovaly větší utrpení, je podstatné, že zde nedochází k prolití krve. Oheň i voda byly považovány za živly, které způsobují očistu jak těla, tak duše odsouzeného.⁷⁴ Příkladem může být rok 834, ve kterém císař Lothar po dobytí území nechal místní vládnoucí muže i jejich ženské příbuzné zatlouct do sudu a vhodit do vody.⁷⁵ Činy kacířství, čarodějnictví, homosexualita či pohlavní styk se zvířaty byly typickými činy, za které bylo možné uložit trest upálením. Smrt v plamenech našli nejen běžní občané, ale i šlechta, která však měla nespornou výhodu v uspišení smrti osob ze svých řad tím, že jim byl na tělo umísťován pytlíček s výbušninou. V roce 1482 byl upálen rytíř Richard z Hohenburgu i spolu se svým milencem.⁷⁶ Čarodějnické procesy

---

⁷⁰ KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995, s. 15. ISBN 80-7179-031-1.

⁷¹ MINÁŘ, Petr. *Tresty v římském právu*. Online, diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta právnická, 2023, s. 34–35. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/52444>. [cit. 2024-02-07].

⁷² BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 190. ISBN 978-80-242-2385-8.

⁷³ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 15. ISBN 978-80-7362-711-9.

⁷⁴ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 35. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁷⁵ Tamtéž, s. 29.

⁷⁶ Tamtéž, s. 35.

neprobíhaly pouze v období středověku, ale i později. Nejvíce procesů bylo zřejmě uskutečněno mezi lety 1500 až 1750, kdy bylo odsouzeno a potrestáno zhruba 300 000 osob, a to jen v Německu, kde za velkou řadou těchto trestů stál např. inkvizitor Benedikt Capzov nebo Filip Adolf z Ehrenbergu.⁷⁷ U nás se první upálení ženy datuje až do roku 1540, a to ve městě Náchodě.⁷⁸ Dnes můžeme nahlédnout do čarodějnických procesů, ve kterých jistě zemřelo mnoho nevinných žen, mimo jiné i prostřednictvím historického románu *Kladivo na čarodějnice* autora Václava Kaplického.

Nyní k právním pramenům středověku. Na počátku 13. století vzniklo tzv. Saské zrcadlo, které obsahuje zemské a lenní právo.⁷⁹ Právo zemské obsahovalo právo, které směřovalo ke šlechtě⁸⁰, a právo lenní upravovalo lenní vztahy, tedy vztahy mezi vazalem a lenním pánem.⁸¹ Autorem byl Eycke von Repkow.⁸² Více právních pramenů lze nalézt v kapitole Trest smrti v českých zemích.

3.3 Novověk

Z novověku se nám již dochovalo poměrně velké množství právních pramenů, které zde definuji vždy vzhledem ke konkrétní zemi. Zaměřila jsem se na evropské státy, protože k nim máme podle mého mínění nejbližší. Trest smrti z hlediska historie na našem území je upraven v samostatné kapitole, která následuje po této.

Ve Francii byl v průběhu Velké francouzské revoluce, konkrétně v roce 1791, přijat trestní zákoník, jehož zásady a principy vycházely z Prohlášení člověka a občana.⁸³ Tento trestní zákoník je ve francouzském jazyce označován jako Code pénal a zavádí zásadu veřejnosti a práva na obhajobu pomocí obhájce.⁸⁴ Trest smrti

---

⁷⁷ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 162. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁷⁸ SLUŠNÝ, Jaromír. *Historie mučení*. Praha: XYZ, 2008, s. 98. ISBN 978-80-7388-071-2.

⁷⁹ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 161. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁸⁰ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. a BALÍK, Stanislav jr. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 94. ISBN 978-80-7380-808-2.

⁸¹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 120. ISBN 978-80-7380-575-3.

⁸² BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. a BALÍK, Stanislav jr. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 95. ISBN 978-80-7380-808-2.

⁸³ Tamtéž, s. 181.

⁸⁴ Tamtéž, s. 179.

zůstal v platnosti, přestože řada politiků navrhovala jeho zrušení; nicméně změny nastaly z hlediska výkonu, přičemž jediný možný výkon byl stětím, tak aby odsouzený netrpěl.⁸⁵ Velkou změnou byl počet zločinů, za které bylo tento trest možné uložit, který ze 115 klesl na 32.⁸⁶ O čtyři roky později byl vydán zákoník o zločinech a trestech, který byl (na rozdíl od Code pénal, který byl na svou dobu poměrně moderním zákoníkem) návratem k starším úpravám.⁸⁷

Ještě do období středověku bychom datovali vznik Magna Charta Libertatum z roku 1215, kterou považujeme za první ústavu Anglie a z hlediska trestního práva upravuje ústřední moc a možnosti jejího omezení.⁸⁸ Za druhou ústavu můžeme považovat zákon Prosba o právo, který pochází z roku 1628 a obsahuje ustanovení o nedotknutelnosti jedince a zásadu zákonnosti.⁸⁹ Následně v Anglii začala roku 1649 revoluce, v níž byl král svržen, následně popraven a byla vyhlášena republika.⁹⁰ Poté vznikly revoluční zákony, které z hlediska trestněprávního můžeme dělit do několika kategorií: ochrana státu, ochrana víry, ochrana rodiny a boj proti asociálním žvlům. Rodina byla těmito předpisy velmi přísně chráněna, protože za trestný čin krvesmilstva a manželské nevěry stále platil trest smrti.⁹¹ Velice významným právním pramenem je Habeas Corpus Act, který pochází z roku 1679, a přestože původně byl určen pouze pro trestní řízení, začal se užívat i v řízení občanskoprávním. Podle Habeas Corpus Act má každý právo na přezkum zákonnosti jeho zatčení i v případě, že spáchal čin, za který bylo možné uložit absolutní trest.⁹²

---

⁸⁵ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. a BALÍK, Stanislav jr. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 181. ISBN 978-80-7380-808-2.

⁸⁶ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 162. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁸⁷ BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. a BALÍK, Stanislav jr. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020, s. 181. ISBN 978-80-7380-808-2.

⁸⁸ Tamtéž, s. 85.

⁸⁹ Tamtéž, s. 159.

⁹⁰ Tamtéž, s. 160.

⁹¹ Tamtéž, s. 163.

⁹² Tamtéž, s. 165.

K zániku možnosti odsouzení k trestu smrti docházelo na území Evropy od 50. let 19. století. K prvním z takovýchto zemí dozajista patřilo Nizozemsko, které nežívá trest smrti od roku 1870, následovalo Norsko (rok 1902), Dánsko (1930) a další země.⁹³ Co se týká našich dvou sousedů, Německo zrušilo absolutní trest v roce 1949 a Rakousko o rok později.⁹⁴ Poslední exekuce vykonaná ve Velké Británii byla v roce 1964.⁹⁵

Amnesty International se již dlouhé roky snaží přesvědčit všechny země světa o zrušení trestu smrti a také každoročně zveřejňuje statistiky o rozsudcích k absolutnímu trestu i k samotnému výkonu. Je třeba nicméně zmínit, že počty nemusí být přesné, protože ne všechny země v tomto ohledu s Amnesty International spolupracují. Ať už odstupování od ukládání trestu smrti ovlivnilo toto mezinárodní hnutí, nebo obecný vývoj, od vzniku Amnesty International odstoupilo od trestu smrti celkem 112 států světa.⁹⁶

Amnesty International samozřejmě není jediná, kdo se snaží o změnu právních úprav zemí, které ještě nepřijaly úpravu zakazující trest smrti. Rada Evropy spolu s Evropskou unií v rámci Evropského a Světového dne pro zrušení trestu smrti (10. 10.) vyzývá státy, aby se připojily se k těm, které absolutní trest ze své justice již vyloučily. V rámci Evropy pak vyzývá Bělorusko, které trest smrti stále užívá jako trest za trestný čin vlastizrady některých speciálních pachatelů.⁹⁷ Dále stojí za zmínku rezoluce přijímané Valným shromážděním Organizace spojených národů.

---

⁹³ MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. Praha: Všehrd, 1934, s. 140.

⁹⁴ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 163. ISBN 978-80-206-0975-5.

⁹⁵ AMNESTY INTERNATIONAL UK. *Issues Death penalty*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.amnesty.org.uk/fifty-50-years-death-penalty-britain-uk> [cit. 2024-02-16].

⁹⁶ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death penalty*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/#wheredomostexecutionstakeplace> [cit. 2024-02-16].

⁹⁷ EVROPSKÁ RADA, RADA EVROPSKÉ UNIE. *Evropský a Světový den proti trestu smrti (10. října 2023): Společné prohlášení generální tajemnice Rady Evropy a vysokého představitele, jednajícího jménem Evropské unie*. Online. In: Consilium Europa, 9. 10. 2023. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/press/pressreleases/2023/10/09/european-and-world-day-against-the-death-penalty-10-october-2023-joint-statement-by-the-secretary-general-of-the-council-of-europe-and-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/>. [cit. 2024-02-24].

První rezoluce týkající se trestu smrti byla přijata v roce 2007, další roku následujícího, třetí v roce 2010 a poslední 2012.⁹⁸ Osobně vnímám jako cíl těchto rezolucí přesvědčit země o nelidskosti a nehumánnosti ukládání trestu smrti, o možnosti justičních omylů a přimět země, které tento trest stále využívají, k odstoupení od tohoto trestu.

3.4 Trest smrti v českých zemích

V této kapitole se snažím přiblížit vývoj trestání, způsoby výkonu trestu smrti na našem území i právní památky a předpisy, které nám poskytovaly právní úpravu tohoto institutu. Kapitola je řazena chronologicky a v každé části se snažím postihnout všechny z výše uvedených záležitostí.

3.4.1 Trest smrti do roku 1918

Jeden z našich nejstarších právních předpisů pochází nejspíš z roku 726 a nese název *Zakon sudnyj ljudem*. Předlohou této právní památky byla bezesporu byzantská *Ekloga*. Jde o předpis, který v sobě skrývá více právních odvětví, přičemž rozdíl v užívání trestu smrti oproti již zmíněné *Ekloze* spočívá především ve zmírnění, zlidštění způsobů výkonu poprav odsouzeného. Byla zde i zakotvena možnost substituce trestu smrti za jiné tresty, kupříkladu majetkovými nebo tělesnými. Na *Zakon sudnyj ljudem* navazuje Anonymní homilie, která pochází zřejmě z 11. století. Domníváme se, že autorem je Metoděj, který vytvořil tento předpis pro účely upravení postupu a použití předpisů v rámci soudnictví.⁹⁹ O výkonu trestu smrti pojednává i *Kosmova kronika*.¹⁰⁰

Nyní obecně k samotnému soudnímu řízení. Specifickým principem až zhruba do 14. století byl princip akuzачní. To znamenalo, že řízení nebylo zahájeno *ex offio*, ale na základě soukromé žaloby, přičemž to platilo pro všechny druhy řízení. Od 14. století se pak začal užívat princip opačný, tedy princip inkviziční. Ten býval zahájen z moci úřední a převládala zde zásada neveřejnosti a písemnosti, která se přeměnila na zásadu veřejnosti při vyhlášení rozhodnutí a samotné exekuci. Důkazní právo stálo na úplně jiných principech než dnes.

---

⁹⁸ UNITED NATIONS. *Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2012*. Online. 2013. Dostupné z: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n12/489/16/pdf/n1248916.pdf?token=2eTEJkdWZ3PwfxFi7b&fe=true> [cit. 2024-02-24].

⁹⁹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 35. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁰⁰ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 195. ISBN 978-80-242-2385-8.

Existovaly racionální důkazní prostředky a iracionální. Racionální v podstatě lze připodobnit k těm, které známe dnes, zatímco iracionální jsou nyní již nepoužívané, patří mezi ně např. přísaha, ordál či mučení neboli tortura. Přísahou osoba v předepsané formě potvrzovala pravdivost svého tvrzení a zároveň toto tvrzení mohlo být podpořeno např. tvrzením svědka.¹⁰¹ Ordál, který bývá také často označován za boží soud, tkví v prokázání nevinu obviněného nebo odsouzeného pomocí boží síly. K božím soudům se užívalo vody, souboje, železa a první zmínku o možnosti užití ordálů jako důkazního prostředku nalezneme v Dekretech Břetislavových. Postupně se od nich ustupovalo, až nakonec byly zakázány roku 1343.¹⁰² Právo útrpné neboli tortura bylo v podstatě mučení, jehož cílem bylo přinutit osobu týranou k přiznání. Můžeme ji dohledat v mnoha právních památkách, jako např. Koldínův městský zákoník nebo v Knize písaře Jana.¹⁰³ Velice podrobně je pak upravena v *Constitutio criminalis Theresiana*. Při soudním řízení u městského soudu písaři sepisovali vyjádření stran do městských knih a přitom platilo, že soudci nijak nesměli radit stranám, což podle mého názoru platilo proto, aby byly zachovány jejich nestrannost a nezávislost. Pokud by soudce porušil tuto svou povinnost, hrozil mu trest nejpřísnější.¹⁰⁴ Co se týká způsobů výkonu trestu smrti, ten mohl být realizován oběšením, stětím, upálením, utopením, čtvrcením, vpletením do kola a zakopáním zaživa. Před samotným výkonem popravy byl odsouzený častokrát týrán a byly na něj používány mrzačící tresty, které samozřejmě mohly být použity i samostatně.¹⁰⁵ Druh i výše trestů byly odvislé od postavení trestance, obecně lze konstatovat, že lidé vyššího postavení dostávali tresty mírnější a čestnější (v případě trestu smrti stětí hlavy mečem) a ti s nižším postavením tresty krutější a ponižující (oběšení).¹⁰⁶

Právní předpisy trestního práva po bitvě na Bílé hoře, tedy po roce 1620, byly stále partikulární. Pro městské právo se nadále využíval Koldínův zákoník, pro právo zemské vzniklo Obnovené zřízení zemské, a to v roce 1627¹⁰⁷ (pro Moravu až 1628¹⁰⁸). Ohromný vývoj a projev modernizace trestního práva můžeme spatřovat v trestním zákoníku Josefa I. z roku 1707 a v zákoníku

---

¹⁰¹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 179. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁰² Tamtéž, s. 180.

¹⁰³ Tamtéž, s. 180–181.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 187.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 177.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 178.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 492.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 411.

Marie Terezie z roku 1768 (označujeme je také jako *Constitutio criminalis Josephina* a *Constitutio criminalis Theresiana*).¹⁰⁹ Tresty byly nadále projevem odplaty a trest smrti byl vykonáván stále stejnými způsoby, které již byly výše popsány. Výjimkou je situace řádného řízení podle trestního zákoníku Josefa I., který trest smrti v tomto případě nepovoloval, nicméně nahradil jej jinými velice krutými tresty.¹¹⁰ Navazujícím zákonem na trestní zákoník Josefa I. a Marie Terezie byl zákon z roku 1803, který obsahuje jednak princip *ignorantia iuris non excusat* neboli neznalost práva neomlouvá, jednak (a pro účely diplomové práce podstatnější) ustanovení o jediném možném způsobu výkonu absolutního trestu, kterým se stalo oběšení.¹¹¹ Následný trestní zákoník z roku 1852 se u nás používal v podstatě celé století až do roku 1950. tento právní předpis je obdobou zákoníku z roku 1803, tedy neobsahuje v podstatě žádné významné změny oproti právě zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích.¹¹² Trest smrti byl ponechán oběšením¹¹³ a trest odnětí svobody byl ukládán buď doživotně, nebo mezi šesti měsíci až 20 lety. Odnětí svobody bylo možné vykonat v žalářích dělených do dvou úrovní.¹¹⁴ Ty zločiny, za něž se ukládal trest smrti, se nepromlčovaly. Pokud by však od trestného činu uplynulo dvacet let a byly by dány některé další podmínky, pachatel nebyl již odsouzen k absolutnímu trestu, ale jen k trestu těžkého žaláře, minimálně na 10 let a maximálně na 20 let.¹¹⁵

V roce 1855 vnikl vojenský trestní zákon, který se vztahoval na vojenské zločiny a přečiny, válečné zločiny proti státu, ale i na obecné zločiny a přečiny.¹¹⁶ Pro výkon trestu smrti se stále užívalo oběšení, další možností bylo zastřelení.¹¹⁷ U osoby mladší 20 let a v případě, že čin nebyl dokonán a šlo pouze o pokus, se místo trestu smrti nebo doživotního žaláře pachatelé odsuzovali k žaláři maximálně na 20 let.¹¹⁸ Jestliže pachatel spáchal zločin dezerce nebo jiný čin, za který se ukládal trest smrti, nebylo možné promlčení, a tak i kdykoliv poté mohl být uložen trest smrti. Nicméně existovaly určité podmínky, za kterých bylo možné

---

¹⁰⁹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 492. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 493.

¹¹¹ Tamtéž, s. 494.

¹¹² Tamtéž, s. 495.

¹¹³ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 13.

¹¹⁴ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 497. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹¹⁵ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 231.

¹¹⁶ Zákon č. 19/1855 ř. z., k vojenskému trestnímu zákonu o zločinech a přečinech, čl. II.

¹¹⁷ Tamtéž, § 22.

¹¹⁸ Tamtéž, § 121.

trest zmírnit, přičemž od spáchání muselo uběhnout minimálně 10 let (tzn. k úplnému promlčení nedošlo).¹¹⁹ Zastřelením byl potrestán vojenský zběh za války i v období míru.¹²⁰ Mohlo jej ovšem zachránit, pokud by se sám a ze své vůle přišel dobrovolně udat.¹²¹ Mně osobně přijde na tuto dobu i poměrně přísné ukládání trestu smrti za násilnou loupež, ovšem tato možnost byla dána pouze za válečného stavu.¹²²

Ke konci 19. století byl vytvořen nový řád soudu trestního č. 119/1873 ř. z. Ten, kdo byl stíhán pro čin, za který bylo možné uložit trest žaláře na deset let a více nebo trest smrti, byl automaticky vzat do vazby, přičemž šlo o vazbu tzv. vyšetřovací.¹²³ Vazbu bylo možné nahradit finanční zárukou, jejíž výše se stanovovala podle finanční situace toho, kdo ji skládal, přičemž obviněný pak musel ještě složit slib. Ovšem v případě, že hrozil žalář vyšší než pětiletý či absolutní trest, to nebylo možné.¹²⁴ Pokud by bylo vedeno společné řízení s více osobami, v rozsudku muselo být upraveno, v jakém pořadí budou tresty oběšením nebo zastřelením vykonány.¹²⁵ Okamžitě po vynesení rozsudku absolutního trestu se muselo rozhodnout, zda by v daném případě nebylo vhodné udělit odsouzenému milost nebo případně jiný, mírnější trest.¹²⁶ Kromě klasických osob, jako byli lékař, duchovní, zapisovatel, členové soudu, se popravy mohly účastnit i další osoby, jako např. obhájce, starosta obce, v jejímž okresu se poprava konala, a také příbuzní odsouzeného. Pokud byl trest vykonáván na více osobách za sebou, odsouzení nesměli přihlížet výkonu popravy předcházejícího odsouzeného. Popravení pak byli bez jakéhokoliv obřadu ještě téže noci pohřbeni na k tomu určených místech. Příbuzní mohli požádat o tělo odsouzeného, a pokud to bylo možné, mělo jim být vyhověno.¹²⁷

---

¹¹⁹ Zákon č. 19/1855 ř. z., k vojenskému trestnímu zákonu o zločinech a přečinech, čl. II, § 139.

¹²⁰ Tamtéž, § 193.

¹²¹ Tamtéž, § 195.

¹²² Tamtéž, § 487.

¹²³ Zákon č. 119/1873 ř. z., nový řád soudu trestního, § 180.

¹²⁴ Tamtéž, § 192.

¹²⁵ Tamtéž, § 339.

¹²⁶ Tamtéž, § 341.

¹²⁷ Tamtéž, § 404.

3.4.2 Trest smrti v období 1918–1939

Když v říjnu roku 1918 vzniklo samostatné Československo, bylo potřeba rychlé reakce, aby nevznikla anarchie. Proto byl přijat první zákon, který označujeme jako recepční normu, jímž bylo převzato právo Rakousko-Uherska. Tím pádem platily všechny zákony, které byly v platnosti do té doby pro Rakousko-Uhersko před vznikem Československé republiky.¹²⁸ Šlo o zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Zákon byl velmi krátký, protože se skládal pouze z pěti článků.¹²⁹ Tento předpis tedy ponechává v platnosti nejen zákony, ale i nařízení, která již byla platná. Podle mého názoru se předpokládalo, že v blízké době vzniknou nové právní předpisy, což vychází ze slova *prozatím*, které se pouze v pěti článcích tohoto zákona vyskytuje hned několikrát. Dne 13. 11. 1918 vyšla Prozatímní ústava – která, jak nám již název prozrazuje – byla vytvořena jako prozatímní dokument.¹³⁰ V období po roce 1918 nevznikl nový trestní zákoník, řídili jsme se tedy rakousko-uherskou úpravou. Z trestněprávních předpisů, které vznikly v období první republiky, určitě stojí za řeč zákon č. 50/1923 Sb., zákon na ochranu republiky.¹³¹ Přestože žádný nový trestní zákoník nevznikl, snahy zde byly, nicméně nikdy nebyly dotaženy do konce. Návrh nového trestního zákoníku byl zveřejněn v roce 1926, byl označován jako profesorská osnova a obsahoval ustanovení o nepřípustnosti trestu smrti, ovšem až na určité výjimky.

Způsobem výkonu trestu smrti bylo oběšení, které se provádělo uvnitř vězeňské budovy. Pouze v případě vojenských trestných činů se užívalo zastřelení.¹³² Ukládal se za následující trestné činy dokonaná vražda, loupežné zabití, zlomyslné poškození cizího majetku, zlomyslné jednání, žhářství a za zločin podle § 4 zákona č. 134/1885 Sb., o třaskavinách (pouze pokud tímto trestným činem byla způsobena smrt a pachatel to mohl předvídat¹³³). V případě vyhlášení stanného práva šlo o tyto trestné činy: vražda, zlomyslné poškození cizího majetku, žhářství, vzbuření a loupež. Mohly nastat dvě situace, které způsobily nemožnost

---

¹²⁸ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 293. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹²⁹ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

¹³⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 302. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹³¹ Tamtéž, s. 501.

¹³² MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. Praha: Věšhrd, s. 140.

¹³³ Zákon č. 134/1885 ř. z., o opatřeních o obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi, § 4.

užití absolutního trestu. Prvním případem bylo promlčení, které v této době bylo stanoveno na 20 let. Nicméně promlčení neznamenal zánik práva státu na potrestání pachatele, pouze zánik práva na uložení trestu smrti. Místo oběšení pak byl užíván těžký žalář na 10 až 20 let.¹³⁴ Druhým případem bylo, že pachatelem byla osoba, která byla mladší 20 let. V tomto případě se ukládal stejný trest jako v případě promlčení, i když existovala výjimka. Tou byl případ, kdy osoba dosáhla 18. roku věku a bylo jí do 20 let a spáchala trestný čin proti ústavnímu činiteli. V tomto případě pak byl možný i žalář doživotní. Pokud by šlo o mladistvého ve věku mezi 14.–18. rokem, ten mohl být uvězněn maximálně 10 let.¹³⁵

Již v tomto období lze dohledat některá konkrétní rozhodnutí o ukládání trestu smrti. Z judikátů, které se mi podařilo najít, jsem usoudila, že trest smrti oběšením byl ukládán především za dokonané vraždy. Podle rakousko-uherského trestního zákona byl jediným možným trestem za dokonanou vraždu právě trest smrti, a to nejen pro samotného pachatele, ale i pro sjednatele a přímého účastníka.¹³⁶ Příkladem může být judikát z roku 1926, kdy rozhodoval Nejvyšší soud po rozsudku krajského porotního soudu v Jihlavě. Krajský soud za čin dokonané loupežné vraždy odsoudil tři pachatele k trestu těžkého doživotního žaláře. Nejvyšší soud se zabýval zmateční stížností státního zastupitelství, která spočívala v tom, že soud v Jihlavě pachatelům uložil trest, který zákon neumožňoval uložit, protože jediným možným zákonným trestem za vraždu byla smrt oběšením. Nejvyšší soud se na základě zákona rozhodl pro absolutní trest.¹³⁷

Pro účely této diplomové práce je více než samotný vznik (respektive nevzniknutí) samotného trestního zákoníku důležitější zákon č. 91/1934 Sb., o ukládání trestu smrti a doživotních trestech. Tento předpis byl schválen 3. května 1934 a nabyl účinnosti 3. 6. 1934.¹³⁸ Domnívám se, že nejvýznamnějším ustanovením je hned ustanovení § 1 odstavce 1, které zní: „*Namísto trestu smrti uvedeného v zákoně uloží soud trest těžkého žaláře (káznice) doživotního nebo dočasného od patnácti do třiceti let, jsou-li polehčující okolnosti tak závažné, že by trest smrti byl nepřiměřeně přísný.*“¹³⁹

---

¹³⁴ MÍŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. Praha: Všeherd, s. 139.

¹³⁵ Tamtéž, s. 140.

¹³⁶ Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, § 136.

¹³⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze dne 24. 6. 1926, Zm. II 10/26. Dostupné také z: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních*. Praha: Právnické vydavatelství (V. Tomsa), 1920-1927, 8(1-24) s. 407–414.

¹³⁸ Zákon č. 91/1934 Sb., zákon o ukládání trestu smrti a doživotních trestech.

¹³⁹ Tamtéž, § 1.

Dalším neméně důležitým paragrafem je § 7, který obsahuje povinnost nejprve ponechat možnost prezidentovi republiky na udělení milosti odsouzenému dříve, než bude trest smrti vykonán.¹⁴⁰ Posledním ustanovením tohoto zákona, které bych ráda zdůraznila, je ustanovení § 11 odst. 2. Toto ustanovení upravuje situaci v případě, kdy o milosti odsouzeného k trestu smrti ještě nebylo rozhodnuto, a to do okamžiku účinnosti tohoto předpisu. V tomto případě po právní moci rozhodnutí v neveřejném zasedání rozhodne nejvyšší soud, po vyslechnutí generálního prokurátora. Nejvyšší soud buď může trest proměnit na trest omezení svobody odsouzeného, a pokud by takto nerozhodl¹⁴¹, bude se postupovat dále podle § 7, tedy zde pak bude mít slovo prezident. Tento právní předpis byl zrušen dne 1. 2. 1949, a to § 142 bodem 28. zákona o zlidovění soudnictví, který známe pod číslem 319/1948 Sb.¹⁴²

Protože naším prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk, který byl odpůrcem trestu smrti, ve většině případů udělil odsouzeným milost, v případě žen tak učinil vždy.¹⁴³ V rozhovorech, které vedl s Karlem Čapkem a které byly vydány v knize Hovory s T. G. Masarykem, nastiňuje, jak těžké pro něj bylo zabývat se podepisováním trestů smrti.¹⁴⁴ V některých případech rozhodl, že nemůže vystupovat proti justici a státu, a milost neudělil.¹⁴⁵ Díky prezidentu Masarykovi bylo vykonáno pouze 21 poprav mezi lety 1919–1938 a milost prezident udělil v 422 případech. Z hlediska časového bylo větší množství poprav vykonáno v roce 1935 a následujících letech, přičemž nejvíce poprav, a to šest, bylo za rok 1938.¹⁴⁶

---

¹⁴⁰ Zákon č. 91/1934 Sb., zákon o ukládání trestu smrti a doživotních trestech, § 7.

¹⁴¹ Tamtéž, § 11.

¹⁴² Zákon č. 91/1934 Sb., zákon o ukládání trestu smrti a doživotních trestech .

¹⁴³ PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křidel, 2012, s. 5. ISBN 978-80-87567-21-0.

¹⁴⁴ CHMEL, Ladislav. *Nejvládnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 99. ISBN 80-7229-107-6.

¹⁴⁵ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 196. ISBN 978-80-242-2385-8.

¹⁴⁶ PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křidel, 2012, s. 10. ISBN 978-80-87567-21-0.

Obrázek 1: Počet udělených milostí a vykonaných poprav 1919–1938

Rok	Udělené milosti	Vykonané poprav
1919	16	
1920	22	
1921	30	
1922	38	
1923	40	2
1924	35	
1925	18	
1926	25	
1927	24	3
1928	28	
1929	19	1
1930	17	2
1931	33	
1932	30	
1933	37	2
1934	2	
1935	3	1
1936	1	1
1937	2	3
1938	2	6

3.4.3 Trest smrti za protektorátu

Protektorát Čechy a Morava datujeme mezi roky 1939–1945. Konkrétně vznikl 15. 3. 1939 na základě Hitlerových požadavků. Hned následující den byl vydán Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Tento výnos i samotný vznik protektorátu považujeme za protiprávní¹⁴⁷, proto bych chtěla zdůraznit, že tresty uložené v tomto období nelze podle mého názoru považovat za řádné. Orgány se v této době členily na dva druhy, tj. orgány říšské, které byly těmi, jež reálně rozhodovaly, a dále orgány autonomní, které příliš mnoho pravomocí neměly.¹⁴⁸ Výsostné postavení měl říšský protektor, který mohl vydávat vlastní právní předpisy. Za období protektorátu se vystřídali celkem čtyři protektoři. Posledním úřadem, který v tomto období považují za podstatný, byl úřad státního tajemníka, který zastupoval K. H. Frank.¹⁴⁹

Právo v období útisku lze členit do dvou základních kategorií. První je právo německé neboli říšské, druhé právo československé, které ve většině případů pochází z Rakousko-Uherska a součástí právního řádu Československa bylo na základě Recepčního zákona. Z našeho práva mohlo v podstatě zůstat v platnosti jen to, co neodporovalo právu říšskému. Tvorba nových předpisů probíhala prostřednictvím vlády, ale zásadní slovo měl říšský protektor. Na základě nařízení

¹⁴⁷ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 349. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 350.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 351.

85/1942 byly přijaty tzv. Norimberské zákony. Sám říšský protektor mohl vydávat právní předpisy a například tímto způsobem bylo vyhlášeno stanné právo. Na základě stanného práva bylo vydáno nařízení tzv. Gebietsonderrecht, které upravovalo možnost odsouzení k trestu smrti toho, kdo u sebe uschová osobu, která by mohla spáchat čin proti říši, nebo osobu, která nemá platný osobní průkaz.¹⁵⁰ Významnou legislativou v době protektorátu byly dekrety prezidenta republiky, které podléhaly následnému schválení zákonodárným sborem ihned po ukončení války.¹⁵¹ Trestní právo doznalo změn v podstatě ihned po vzniku protektorátu. Již 15. 3. 1939 vzniklo nařízení o používání trestního práva, následované nařízením o německém soudnictví a o výkonu trestního soudnictví. Podle těchto předpisů pro ty osoby, které byly německé státní příslušnosti, platilo německé právo. Pro určité trestné činy pak platilo německé právo nehledě na státní příslušnost pachatele a těmito trestnými činy byly činy směřující proti říši, nebo osobám německé státní příslušnosti.¹⁵² Na Slovensku zůstaly platné zákony z období 2. republiky, nicméně velké změny přišly s ohledem na Slovenské národní povstání. Vznikly také předpisy o stanném právu a o ukládání trestu smrti ve stanném řízení.¹⁵³

Po vzniku protektorátu byly osoby, které byly odsouzeny k trestu smrti, za tímto účelem převáženy do Německa. Vzhledem k počtu odsouzených osob to nebylo udržitelné, a tak byla do pankrácké věznice roku 1943 importována gilotina. Je potřeba též zmínit, že mnoho odsouzených bylo zastřeleno na Kobyliské střelnici (např. Alois Eliáš a Vladislav Vančura).¹⁵⁴ Osobně mi připadá mimořádně kruté, že odsouzení nevěděli, kdy bude trest vykonán. Dozvěděli se to až v den popravy, v ranních hodinách.¹⁵⁵ Před samotnou exekucí se odsouzený vysvlékl do spodního prádla a v poslední hodině mohl napsat dopis na rozloučenou. Oči měl odsouzený zakryté páskou a poté, co jej gilotina navždy zbavila života, byl vložen do rakve a mohlo následovat stětí další osoby.¹⁵⁶ Mrtvá těla pak byla spálena a popel vložen do země u krematoria. Gilotina byla součástí pankrácké věznice od dubna roku 1943 až do dubna roku 1945 a máme informace o celkem 1 079 odsouzených,

---

¹⁵⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 433. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 434.

¹⁵² Tamtéž, s. 503.

¹⁵³ Tamtéž, s. 504.

¹⁵⁴ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 196. ISBN 978-80-242-2385-8.

¹⁵⁵ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 101. ISBN 80-7229-107-6.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 102.

na kterých byl absolutní trest tímto způsobem vykonán. Nacisté chtěli zlikvidovat všechny stopy po „vraždění“ na Pankráci, a tak se pokusili místnost k tomu určenou vyhodit do povětří a gilotinu svrhli do Vltavy. Ta byla následně vylovena a uchována jako památka na hrůzy, které se v této věznici děly.¹⁵⁷ Takzvaná sekyrárna byla tvořena třemi částmi – vstupní místností, popravčí místností a místností s rakvemi. Ostří gilotiny vážilo kolem 80 kg, takže každá poprava byla velmi dobře slyšet.¹⁵⁸

Dne 27. 9. 1941 vyšlo nařízení o civilním výjimečném stavu. Toto období označujeme jako období heydrichiády a v tuto dobu platilo stanné právo. Jakési „soudní procesy“ byly vedeny neveřejně, nebylo opravného prostředku a rozsudky smrti byly provedeny ještě tentýž den. Obžalovaný nesměl mít obhájce a buď mohl být zproštěn, nebo odsouzen k jedinému možnému trestu, trestu smrti. Počet těchto trestů byl uložen v neuvěřitelné výši, asi 5 000.¹⁵⁹

3.4.4 Trest smrti v období 1945–1948

Po skončení války byl počet vykonaných trestů smrti stále vysoký. Nacistických zločinců a kolaborantů bylo popraveno kolem 700.¹⁶⁰ Jejich trestání vycházelo z Dekretu č. 16 z 19. 6. 1945, o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Zkráceně tento dekret označujeme jako Velký retribuční dekret. Časové období, v němž byly činy trestány, začínalo květnem roku 1938 a končilo prosincem roku 1946.¹⁶¹ Rozsudky trestů smrti, které v rámci mimořádných lidových soudů padly, byly vykonány maximálně do 24 hodin od rozhodnutí. Přibližně polovinu souzených osob tvořili Němci, asi 35 % byli Češi a Slováci, zbytek jiné národnosti. Domnívám se, že jedním z nejznámějších nacistických zločinců, který byl v poválečném období potrestán trestem smrti, byl K. H. Frank.¹⁶² Šlo o poslední veřejnou popravu.¹⁶³ To on stál za vraždami tisíců lidí, za vypálení vesnic Lidic a Ležáků, za zastřelením studentů

---

¹⁵⁷ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 103. ISBN 80-7229-107-6.

¹⁵⁸ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 372. ISBN 80-86182-05-3.

¹⁵⁹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 356. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁶⁰ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 196. ISBN 978-80-242-2385-8.

¹⁶¹ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 103. ISBN 80-7229-107-6.

¹⁶² Tamtéž, s. 104.

¹⁶³ Tamtéž, s. 107.

17. listopadu 1939 i za přesunem představitelů československé inteligence.¹⁶⁴ Po skončení války se pokusil prchnout, ale byl poznán a zadržen.¹⁶⁵ Po samotné popravě nechali odsouzeného viset celou hodinu.¹⁶⁶ Příklady trestných činů, za které bylo možné pachatele odsoudit k smrti, bylo např. udavačství¹⁶⁷, zločin proti státu¹⁶⁸ anebo zločiny proti osobám¹⁶⁹. Dekret kromě hmotného práva obsahoval i právo procesní. Vykonání trestu muselo následovat do dvou hodin od vyhlášení, pouze pokud o to požádal veřejný žalobce, mohlo dojít k odložení.¹⁷⁰ Jedním z mimořádných lidových soudů, který uložil velké množství trestů smrti, byl i soud z mého rodného města, Českých Budějovic. Zde bylo uloženo celkem 68 trestů smrti, zpravidla pro členy gestapa.¹⁷¹ Ne všechny se ovšem podařilo vykonat. Někteří odsouzenci včas uprchli za hranice, jiní vzali zánik svého života na sebe.¹⁷²

Co se týká právní úpravy poválečného Slovenska, tam vzniklo obdobné nařízení jako náš Velký retribuční dekret. Šlo o nařízení Slovenské národní rady č. 33/1945 Zb. n. SNR o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o zřízení lidového soudnictví. Toto nařízení nově upravovalo následující trestné činy a možné postihy za ně: fašističtí okupanti, domácí zrádci a kolaboranti, zrada a povstání a postih provinilců fašistického režimu. Provinilci fašistického režimu byli hlavně členové a organizátoři HSĽS a Hlinkovy gardy. První tři z vyjmenovaných činů mohly být potrestány pouze trestem smrti, poslední i trestem přidělení do pracovního útvaru.¹⁷³

V rámci právní úpravy trestního práva vzniklo několik dílčích předpisů, nicméně nový trestní zákoník vznikl až v roce 1950. Za zmínku stojí nařízení o přísném trestání drancování, dále zákon, který zřizoval kárné pracovní tábory, a též zákon o stíhání černého obchodu a jiných pletich.¹⁷⁴

---

¹⁶⁴ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 106. ISBN 80-7229-107-6.

¹⁶⁵ BUDINSKÝ, Libor. *Popravky slavných*. 2. vyd. Praha: Knížní klub, 2009, s. 44. ISBN 978-80-242-2385-8.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 43.

¹⁶⁷ Dekret č. 16/1945 Sb., presidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, § 11.

¹⁶⁸ Tamtéž, § 1.

¹⁶⁹ Tamtéž, § 5.

¹⁷⁰ Tamtéž, § 31.

¹⁷¹ CIGLBAUER, Jan. *Hrdelní případy Mimořádného lidového soudu České Budějovice 1945-1948: potrestání kolaborantů, udavačů a válečných zločinců z Českobudějovicka, Jindřichohradecka a Českokrumlovska*. Praha: Academia, 2018, sv. 9, s. 11. ISBN 978-80-200-2824-2.

¹⁷² Tamtéž, s. 37.

¹⁷³ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 506. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 507.

3.4.5 Trest smrti v období 1948–1989

Po únorovém převratu roku 1948 se tvorba nových pramenů práva dala do pohybu. Protože z většiny platily stále rakousko-uherské předpisy a také proto, že došlo k převzetí moci komunistickou stranou, bylo nezbytné upravit tehdejší právní řád. Přebíral se v podstatě sovětský model, přičemž bylo potřeba, aby v mnoha odvětvích práva došlo k novým socialistickým úpravám.¹⁷⁵ Nové zákony vznikaly v rámci tzv. právníké dvouletky, která probíhala v letech 1949–1950 a dala vzniknout šesti velkým kodifikacím. Kromě těchto kodifikací jsou ještě velmi podstatné zákony jako zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, a zákon č. 231/1948 Sb., zákon na ochranu lidově demokratické republiky.¹⁷⁶

Období konce 40. a 50. let minulého století je protkáno politickými procesy, které skončily posledním vykonaným trestem smrti roku 1960. Nejvíce osob bylo v rámci politických procesů odsouzeno k absolutnímu trestu oběšením mezi lety 1949–1953. Jako příklady lze uvést Miladu Horákovou nebo Rudolfa Slánského, ale o těch bude ještě zmínka později. Po roce 1960 byl tento výjimečný trest ukládán pouze za vraždy, přičemž těchto trestů bylo přibližně jen dva až tři ročně.¹⁷⁷

Nový trestní zákoník vznikl v roce 1950 a stejně jako jiné právní předpisy, které vznikly v této době, vycházel částečně z návrhu, který vznikl v období předválečném. Kromě inspirace z nikdy nepřijatého trestního zákoníku z první republiky je zde zajisté zřejmé, že zákoník vychází ze sovětského modelu. Obecně soudnictví bylo v této době poměrně problematické, což bylo způsobeno více příčinami. Nových předpisů bylo velké množství, praxe a judikatura v podstatě neexistovala, vzdělání právníků z Právníké školy pracujících nebylo příliš kvalitní, a také samotná nekvalita předpisů, což se stalo i důvodem následných brzkých novelizací.¹⁷⁸ Systém trestního zákoníku roku 1950 byl výrazně odlišný od toho současného. Největší ochrana byla poskytována socialistické republice a pracujícímu lidu, zatímco jedinec požíval ochrany mnohem menšího rozsahu. V rámci tohoto trestního předpisu je velmi očividný třídní přístup, funkce trestů byla primárně represivní a dále také výchovná. Tresty tento zákon třídil

---

¹⁷⁵ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 561. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 563.

¹⁷⁷ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 196–197. ISBN 978-80-242-2385-8.

¹⁷⁸ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 622. ISBN 978-80-7380-575-3.

na dvě kategorie: hlavní a vedlejší. Hlavní bylo možné ukládat samostatně, vedlejší nikoliv. Mezi tresty hlavní byl zařazen právě i trest smrti, který bylo možné nahradit doživotním vězením.¹⁷⁹ Právní úprava trestu smrti byla obsažena konkrétně v § 29 zákona 86/1950 Sb., trestním zákoně. Stejně jako u absolutního trestu za doby první republiky, i v této době se hlavně věšelo, v době ohrožení země bylo povoleno vykonávání zastřelením. Ženě, která byla gravidní, nebylo možné tento trest uložit.¹⁸⁰ Stejně jako v případě pozdějšího trestního zákona z roku 1961, ani mladiství nemohli být odsouzeni k provazu.¹⁸¹ Zánik trestní odpovědnosti pachatele v důsledku promlčení za trestné činy doživotní nebo ty, kde bylo možné uložit trest smrti, bylo v této době stanoveno na 20 let.¹⁸²

Vedle trestního zákoníku z roku 1950 vznikl i trestní řád. Hlavní úpravu trestu smrti, respektive úpravu výkonu, nalezneme v hlavě osmé, přesněji je tento trest upraven v § 268–270.¹⁸³ V trestním řízení, ve kterém obviněnému hrozil trest smrti, musela mít tato osoba vždy obhájce.¹⁸⁴ V zákoně bylo dále upraveno zrušení stanného práva a následné zrušení uložených rozsudků k trestu smrti, které ještě nebyly vykonány.¹⁸⁵ Před smrtí byl odsouzený informován, že trest bude vykonán, a musel mít možnost setkat se s příbuznými a dalšími osobami. Stejně jako trestní zákoník ze stejného roku taktéž upravuje nemožnost výkonu na těhotné ženě.¹⁸⁶ Zákon stanovuje, které osoby se popravě zúčastní, že lékař je povinen určit čas smrti, i povinnost předsedy senátu k přečtení rozsudku před samotným pověšením.¹⁸⁷

Dne 24. 6. 1953 Nejvyšší soud rozhodoval ve věci č. 92/1953. Jednalo se o odvolání krajského prokurátora, který reagoval na rozhodnutí Městského soudu v Praze, kterým bylo rozhodnuto o třech trestných činech žalované, přičemž nejzávažnější byl pokus o dvojnásobnou vraždu dvou příslušníků SNB. Pražský soud uložil trest odnětí svobody na dvacet let, přestože příslušná trestní sazba ukládala trest doživotní nebo trest smrti. Protože Nejvyšší soud dospěl k závěru,

---

¹⁷⁹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 623. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁸⁰ Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon, § 29.

¹⁸¹ Tamtéž, § 59.

¹⁸² Tamtéž, § 65.

¹⁸³ Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁸⁴ Tamtéž, § 145.

¹⁸⁵ Tamtéž, § 253.

¹⁸⁶ Tamtéž, § 268.

¹⁸⁷ Tamtéž, § 269.

že trest smrti by byl nepřiměřeně přísný, rozhodl o trestu doživotním.¹⁸⁸ Tímto judikátem bych ráda poukázala na odstupování od ukládání a výkonu trestu smrti. Domnívám se, že pokus o vraždu, dokonce dvojnásobný, a ještě k tomu na příslušníkovi SNB, byl v této době velmi závažným trestným činem, přesto bylo nakonec uloženo „pouze“ doživotí.

O něco mírnější byla změna trestního zákoníku č. 63/1956, který byl účinný od 1. 7. 1957 a byl zrušen následným trestním zákonem z roku 1961.¹⁸⁹ Rozdíl oproti zákonu z roku 1950 spočíval ve zmírnění trestní represe. Bylo sníženo velké množství trestních sazeb, zavedeno upuštění od potrestání a upravena možnost podmíněného odsouzení.¹⁹⁰ Trest doživotní byl zrušen a nahrazen trestem odnětí svobody na 25 let.¹⁹¹ U těch trestných činů, u nichž byl jediným možným trestem trest smrti, byla nově dána možnost odsouzení k 25 letům ve vězení.¹⁹²

Jak jsem již předestřela, trestní zákoník z roku 1950 nebyl příliš kvalitní a k 1. 1. 1962 nabyl účinnosti nový, který byl následně nahrazen až současným trestním zákoníkem z roku 2009.¹⁹³ Zákon č. 140/1961 Sb., který v současné době označujeme jako starý trestní zákoník, se z hlediska trestů od předchozího odlišoval především výší trestů. Ty byly výrazně sníženy, trest odnětí svobody mohl trvat maximálně 15 let a trest smrti mohl být užit jen ve velmi výjimečných případech. Přestože došlo k poměrně významným změnám, represivní charakter trestů zůstal zachován.¹⁹⁴ Trest smrti nikdy nebylo možné uložit těhotné ženě a osobě mladší 18 let. Takto mohl být potrestán voják za branné pohotovosti v případě, že se dopustil trestného činu, kterým ohrozil pořádek, kázeň nebo konkrétní bojovou akci. K absolutnímu trestu mohl být odsouzen ten, pro něhož neexistovala možnost nápravy, a bylo to potřebné pro ochranu společnosti.¹⁹⁵

---

¹⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24.6.1953, pořadové číslo 92/1953. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/159736/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.

¹⁸⁹ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950.

¹⁹⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 626. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁹¹ Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950, čl. 1.

¹⁹² Tamtéž, čl. 2.

¹⁹³ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 627. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 628.

¹⁹⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 29.

K absolutnímu trestu mohl být k přidán ještě trest propadnutí majetku a zároveň vždy s ním byl spojen trest ztráty čestných titulů, vyznamenání a vojenských hodností. Způsobem výkonu bylo oběšení, v případě doby branné povinnosti bylo možné oběšení změnit na zastřelení.¹⁹⁶ V roce 1965 byla přijata novela trestního zákoníku, která z hlediska ukládání trestu smrti žádnou novinku nepřinesla.¹⁹⁷

V roce 1961 vznikl nový trestní řád, který s novelami platí dodnes. Co nyní již samozřejmě neplatí, je právní úprava způsobu výkonu trestu smrti, kterou bylo možné nalézt hlavně v § 316–319.¹⁹⁸ Mimo tuto úpravu ještě trestní řád obsahoval ustanovení o výkonu rozsudku trestu smrti v stanném řízení, který musel vždy být vykonán do 12 hodin od vyhlášení.¹⁹⁹ Tento trestní řád obsahoval poměrně podobná ustanovení jako ten z roku 1950. Upravoval, kdo může být přítomen výkonu trestu²⁰⁰, nemožnost výkonu na těhotné ženě a nutnost před výkonem přečíst odsouzenému jeho rozsudek, který byl přečten bez odůvodnění.²⁰¹ Rozsudek o trestu smrti musel před samotným výkonem vždy přezkoumat Nejvyšší soud, zda byl skutečně tak závažným způsobem porušen zákon, aby byl tento trest přiměřený.²⁰² Aby mohl být odsouzený skutečně popraven, ještě bylo vždy potřeba vyčkat na rozhodnutí o milosti, pokud byla podána.²⁰³

V tomto časovém období bylo vykonáno několik trestů smrti, které osobně považuji za významné. První popravou, která podle mého názoru stojí za zmínku, byla poprava Milady Horákové. Přestože je v tomto případě absolutně zřejmé, že spíše než o řádný proces s řádně uděleným trestem zde šlo o justiční vraždu, rozhodla jsem se tento příklad do této kapitoly začlenit, zejména pro zdůraznění faktu, že nejen ve vzdálenějším časovém období byly ukládány tresty smrti za činy, které pachatelé nespáchali, nebo které nemůžeme považovat za zákonné. Milada Horáková se narodila v Praze roku 1901 a její rodné příjmení znělo Králová.²⁰⁴ Byla přímá ve svých názorech, což ji dostalo do vězení. Odsouzena byla

---

¹⁹⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, § 30.

¹⁹⁷ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., opr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 629. ISBN 978-80-7380-575-3.

¹⁹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v původním znění.

¹⁹⁹ Tamtéž, § 313.

²⁰⁰ Tamtéž, § 319.

²⁰¹ Tamtéž, § 318.

²⁰² Tamtéž, § 316.

²⁰³ Tamtéž, § 317.

²⁰⁴ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006, s. 74. ISBN 80-86621-09-x.

„pouze“ k osmi letům v žaláři, a to v roce 1940. Přestože velké množství jejích přátel po únorovém převratu emigrovalo, ona tuto možnost nezvolila.²⁰⁵ K jejímu zatčení došlo v září roku 1949, po němž následně začal opravdový monstrproces.²⁰⁶ Tento proces byl celostátně zmedializován a nakonec byla Milada Horáková dne 8. 6. 1950 odsouzena k trestu smrti za velezradu a vyzvědačství podle zákona 231/1948 Sb.²⁰⁷ V průběhu procesu i po odsouzení této padesátileté bojovnice za pravdu přicházelo ohromné množství dopisů a telegramů od nejrůznějších osob z celého světa, které buď žádaly milost, změnu trestu, či naopak požadovaly nejpřísnější trest. Milost pro Miladu Horákovou dokonce žádal Albert Einstein, jenž dopis s touto žádostí zaslal přímo prezidentu Gottwaldovi.²⁰⁸ Z druhé strany přicházely odsuzující dopisy a telegramy od nejrůznějších uskupení, jako příklady mohou posloužit rezoluce zaměstnanců Jednotného národního výboru v Pardubicích²⁰⁹, rezoluce žáků 3. třídy 1. národní školy v Bystřici pod Hostýnem²¹⁰, dopis Jaroslava Nováka, redaktora Rudého práva, který jménem zaměstnanců závodu Eska v Chebu²¹¹ požaduje trest smrti pro Miladu Horákovou i ostatní účastníky procesu. Další výraznou osobností 20. století, komu byl trest smrti uložen a na kom byl vykonán, byl Rudolf Slánský. Ten byl celou část svého dospělého života zapáleným komunistou, což lze vydedukovat i z faktu, že do strany vstoupil již jako dvacetiletý. V průběhu druhé světové války přesídlil do Sovětského svazu a po návratu se stal generálním tajemníkem ÚV KSČ.²¹² Jeho pád začal v roce 1951, kdy docházelo k zatýkání členů strany. V tomto období byl hledán „někdo“, kdo velí skupině složené ze stranických členů, která má rozkládat stát, vnitřní bezpečnost a způsobit „vzpouru“ uvnitř strany. Jelikož bylo při jednotlivých výsleších zmiňováno jméno Rudolfa Slánského, začalo se na něj čím dál více pohlížet jako na zrádce.²¹³ Celkový proces trval dlouhou dobu, jelikož

---

²⁰⁵ KOURA, Petr. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 135–136. ISBN 978-80-87211-03-8.

²⁰⁶ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 60. ISBN 978-80-242-2385-8.

²⁰⁷ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 136–137. ISBN 80-7229-107-6.

²⁰⁸ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 59. ISBN 978-80-242-2385-8.

²⁰⁹ KOURA, Petr. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, s. 346. ISBN 978-80-87211-03-8.

²¹⁰ Tamtéž, s. 343.

²¹¹ Tamtéž, s. 365.

²¹² CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 148–149. ISBN 80-7229-107-6.

²¹³ Tamtéž, s. 150.

probíhala velmi důkladná příprava a každé vyjádření muselo být pořádně nazkoušeno. Cílem bylo zveřejnit soudní jednání všem občanům prostřednictvím rozhlasu. Pro jistotu byl záznam před zveřejněním kontrolován.²¹⁴ Spolu s Rudolfem Slánským bylo souzeno dalších 13 osob. Jak bylo dopředu připraveno, ze 14 osob byly tři odsouzeny na doživotí a 11 k trestu smrti. Tresty smrti byly provedeny oběšením dne 3. 12. 1952.²¹⁵ Z výše uvedeného vyplývá, že reálná otázka viny tohoto představitele komunistické moci v rámci soudního řízení nikdy řešena nebyla. V následujících dvou případech již můžeme uložené tresty smrti, na rozdíl od dvou výše zmíněných, považovat za zákonné a uložené v řádném procesu. Olga Hepnarová byla popravena v pankrácké věznici roku 1975.²¹⁶ Její hrůzný skutek zřejmě vycházel z jejího špatného vztahu s rodinou a následné nenávisti k lidem obecně.²¹⁷ Velmi příjemným a důležitým okamžikem v životě Olgy Hepnarové se stalo získání řidičského průkazu, který jí financovala její matka. Mladá dívka se těšila nejen podpoře ze strany matky, na kterou nebyla zvyklá, ale i novému zaměstnání řidičky, protože řízení jí vždy lákalo.²¹⁸ Čin, který nakonec uskutečnila 10. 6. 1973, plánovala již delší dobu, což vyplynulo nejen z následného výslechu, ale i z dopisů, které odeslala hned do několika míst v Praze. V těchto dopisech popisovala čin, který provede, jakým způsobem jej provede, a dopisy obsahovaly i odůvodnění jejího konání. Až na drobnosti se ve všech rysech dopis a následná realita shodovaly. Výjimkou byl jen typ vozidla, který v dopise uvedla; ve svém původním plánu chtěla útok provést autobusem, nikoliv nákladním automobilem.²¹⁹ O její chladnokrevnosti, vyrovnanosti, přesvědčení o vlastní pravdě i připravenosti celého plánu svědčí i fakt, že kolem místa vybraného k útoku projela dvakrát, protože poprvé zde zrovna bylo jen několik málo lidí. Plánem Hepnarové bylo zabít co nejvíce osob, a to na tramvajové zastávce v dnešní ulici Milady Horákové. Vražedkyně se rozjela a snažila se zabít co nejvíce z postávajících cestujících, čekajících na příjezd tramvaje. Následně byla zadržena, byly u ní provedeny testy na alkohol i na drogy. Vyšetřovatelé se nejprve domnívali, že šlo o poruchu vozidla. Olga Hepnarová se přiznala a prohlásila, že lituje jen

---

²¹⁴ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 154. ISBN 978-80-242-2385-8.

²¹⁵ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 157. ISBN 80-7229-107-6.

²¹⁶ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006, s. 72. ISBN 80-86621-09-x.

²¹⁷ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 161. ISBN 80-7229-107-6.

²¹⁸ Tamtéž, s. 163.

²¹⁹ Tamtéž, s. 159.

malého počtu osob, které svým útokem zabila. V řízení před soudem bylo rozhodnuto o spravedlivém trestu za vraždu celkem osmi osob, z čehož tři zemřeli již na místě, další pak v nemocnici, a několik dalších osob bylo těžce zraněno. Olžina matka se pokoušela získat teprve třiadvacetileté dívce milost, tu ale prezident Husák neudělil.²²⁰ Poprava byla vykonána oběšením.²²¹ Štefan Svitek, popravený v létě roku 1989, byl již několikrát souzen a jeho psychický stav nebyl v pořádku. Bylo prokázáno, že trpí sexuálními deviacemi, agresivitou, sadomasochismem i dalšími poruchami. Nejprve týral a sexuálně zneužíval „pouze“ zvířata. Činem, za který byl Svitek odsouzen, byla trojnásobná vražda, spáchaná velmi krutým, nelidským až bestiálním způsobem. Zavražděnými byla jeho manželka, dcera a nevlastní dcera. Jeho manželka byla navíc ve vysokém stupni těhotenství. Zavražděny byly sekerou, kterou jim vrah rozsekal hlavy. Manželku dále sekyrou a nožem rozřezal a vyndal z ní vnitřní orgány a též nenarozené dítě, které rovněž rozřezal. U vlastní i nevlastní dcery postupoval stejně, a ještě je pohlavně zneužil. Při vyšetřování vyšlo najevo, že se několikrát ukojil i nad mrtvolami a částmi jejich těl. Trest smrti byl jedinou možností vzhledem k závažnosti, brutalitě, povaze pachatele i recidivě. Byl vykonán dne 8. 6. 1989 v Bratislavě.²²²

Závěrem této kapitoly uvedu ještě několik slov k rozhodnutí Nejvyššího soudu z roku 1971. Na rozdíl od pozdější judikatury, která se dodnes týká hlavně vydávání osob do zahraničí, je tento judikát zajímavý zejména tím, že jde o záležitost ukládání trestu absolutního a splnění nezbytných podmínek pro jeho uložení, a to spolu s určováním přičetnosti pachatele. V daném případě šlo o trestný čin vraždy, za který původně Krajský soud v Košicích uložil trest smrti. Znalecké posudky sice nepřiznaly pachateli duševní poruchu, a tudíž ani nepřičetnost, nicméně určitou míru rozrušení ano. Protože Nejvyšší soud zjistil, že nebylo dostatečně prokázáno, zda obžalovaný netrpí sexuální sadistickou úchylkou, zrušil rozsudek krajského soudu a navrátil mu věc ke znovuprojednání a rozhodnutí. Trest smrti je konečný a nevratný, proto Nejvyšší soud konstatoval, že nebylo zjištěno, zda by nemohlo potenciálně dojít k nápravě tohoto pachatele.²²³

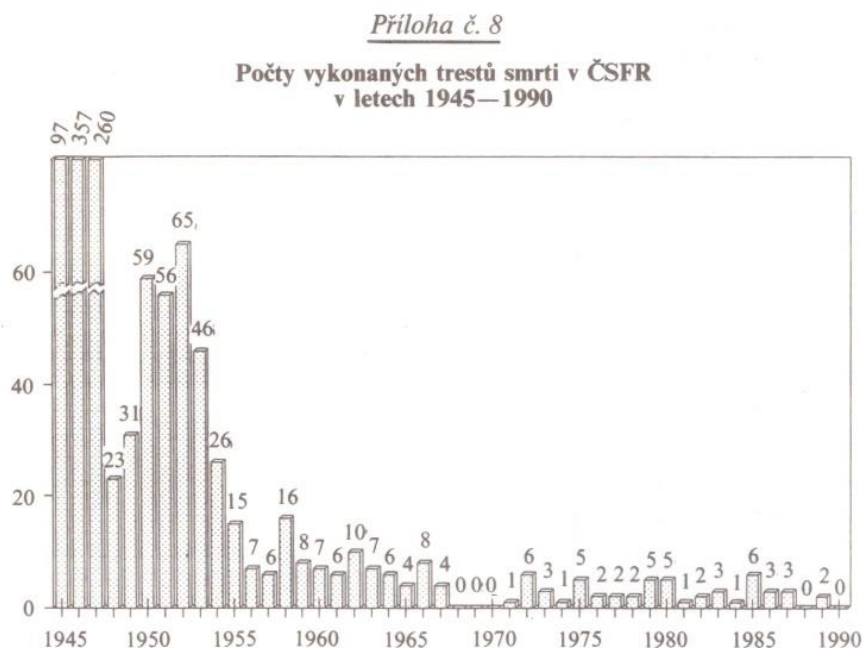
²²⁰ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 166. ISBN 80-7229-107-6.

²²¹ Tamtéž, s. 167.

²²² Tamtéž, s. 169–170.

²²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze dne 26. 8. 1971, sp. zn. Tsf 6/71, Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/1281/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>

Obrázek 2: Počty vykonaných trestů smrti v letech 1948–1990

3.4.6 Trest smrti po roce 1989

Ke změnám v právním řádu po listopadových událostech v roce 1989 lze obecně říci, že stejně jako tomu bylo po převratu v únoru roku 1948, bylo opět třeba mnoha změn a velké úpravy právního řádu. Ten se vracel k soukromému vlastnictví a zaváděly se principy enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí a princip legální licence. Legální licence umožňuje jednotlivci konat vše, co není zákonem zakázáno, zatímco enumerativnost veřejnoprávních pretenzí znamená, že orgány státu mohou činit jen to, co jim zákon vysloveně umožňuje.²²⁴

Právní předpis, který nám (snad definitivně) trest smrti zrušil, byla novela trestního zákoníku, zákon č. 175/1990 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. 7. 1990.²²⁵ Úpravu trestu smrti bylo možné nalézt v § 29, přičemž byl nahrazen trestem odnětí svobody na doživotí.²²⁶ Stejně byla proměněna zvláštní část, která do této doby obsahovala 33 trestných činů, za které bylo možné tento trest uložit. Primárně šlo o trestné činy proti republice, lidskosti a vojenské trestné činy.²²⁷ Právní úpravu zrušení trestu smrti v novele 175/1990 Sb. nalezneme

²²⁴ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, s. 575. ISBN 978-80-7380-575-3.

²²⁵ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992, s. 197. ISBN 80-901185-1-8.

²²⁶ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

²²⁷ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992, s. 197. ISBN 80-901185-1-8.

v článku II. Nejpodstatnější jsou ustanovení 1 a 2 onoho článku, která znějí: „1. *Tresty uložené před účinností tohoto zákona se vykonají, pokud není dále stanoveno jinak, podle dosavadních předpisů.* 2. *Uložený trest smrti se mění na trest odnětí svobody na doživotí.*“²²⁸ Z výše uvedeného vyplývá, že tresty smrti, které byly uloženy pachatelům trestných činů a nebyly dosud vykonány, budou proměněny na tresty doživotního vězení.

Poslední odsouzený k trestu smrti na našem území, na němž byl trest vykonán oběšením, byl Vladimír Lulek, odsouzený za pětinasobnou vraždu. Jeho trest byl vykonán 2. 2. 1989 v pankrácké věznici. Na Slovensku byl poslední již zmiňovaný Štefan Svitek, trojnásobný vrah, který byl popraven 8. 6. 1989 v Bratislavě.²²⁹

Co se stalo s nevykonanými tresty smrti po roce 1990? Respektive co se stalo s těmi, o jejichž osudu již bylo rozhodnuto, ale trest smrti nebyl vykonán do účinnosti zákona č. 175/1990 Sb.? Trest smrti byl pak podle výše uvedeného změněn na trest doživotního vězení. Takto byl výjimečný trest upraven i dvojnásobnému vrahovi Zdeňku Vocáskovi. Ten v rozmezí tří měsíců brutálně zabil invalidního důchodce a následně dalšího postaršího muže. Trest smrti oběšením měl být vykonán v prosinci roku 1989.²³⁰ K vykonání, které bylo konkrétně naplánováno na 27. prosinec, nedošlo z iniciativy tehdejšího prezidenta Václava Havla, který pozastavil rozhodnutí o výkonu trestu smrti. Následně již došlo ke změně právní úpravy, a tak Zdeněk Vocásek unikl absolutnímu trestu. V roce 2007 požádal o podmíněné prominutí trestu s tím, že se změnil a stal se věřícím. Soud prominutí zamítl, a tak si dodnes odpykává svůj trest ve věznici na Mírově. Zdeněk Vocásek je poslední, kdo byl u nás odsouzen k trestu smrti²³¹, nebyl ale samozřejmě jediný, jehož trest byl z popravky přeměněn na doživotní.

---

²²⁸ Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, v původním znění, čl. II.

²²⁹ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 170. ISBN 80-7229-107-6.

²³⁰ ADVOKÁTNÍ DENÍK. *Doživotí, jako nejprísnejší trest v ČR, si odpykává více než 40 lidí*. Online. 20. 10. 2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/10/20/dozivoti-jako-nejprisnejsi-trest-v-cr-si-odpykava-vice-nez-40-lidi/>. [cit. 2024-02-19].

²³¹ JEDLIČKA, Miroslav. *Zdeněk Vocásek*. Online. Kriminalistika, © 2024. Dostupné z: <https://kriminalistika.eu/muzeumzla/vocasek/vocasek.html>. [cit. 2024-02-19].

Další byl Jaroslav Malý, ten byl dokonce trojnásobným vrahem, který vraždil v roce 1986 a taktéž byl odsouzen k trestu smrti oběšením, přičemž tento trest byl následně přeměněn na doživotí. Na rozdíl od Zdeňka Vocásky, který trest vykonává dodnes, ovšem Jaroslav Malý spáchal ve vězení sebevraždu, a to již po dvou letech.²³²

Nyní uvedu několik slov k judikatuře ohledně vydávání cizinců za účelem jejich potrestání. Jako příklad uvádím rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 102/95 ze dne 28. 6. 1995, které reagovalo na stížnost osoby bulharské národnosti o rozhodnutí o vydání osoby G. K. D. ke stíhání orgánům do Bulharské republiky. Stěžovatel podal stížnost proti usnesení Městského soudu v Praze, přičemž namítal, že městský soud rozhodl o jeho vydání Bulharské republice, aniž by Bulharská republika poskytla dostatečnou jistotu nevykonání trestu smrti.²³³ K poskytnutí dostatečné záruky je přitom dožadující země povinna podle Evropské úmluvy o vydávání čl. 11.²³⁴ Vrchní soud dal stěžovateli za pravdu a stížnost uznal jako důvodnou. Usnesení proto zrušil a přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc znovu projednal a rozhodl, přičemž určil, že pro rozhodnutí o vydání pana G. K. D. musí nejprve městský soud získat dostatečnou záruku ze strany Bulharské republiky.²³⁵ Obdobným rozhodnutím je rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z roku 2005.

V tomto případě šlo o řízení mezi dvěma osobami pocházejícími z Uzbekistánu proti Turecku. Podle těchto dvou mužů došlo k porušení hned několika článků Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod tím, že byli Tureckem vydáni do Uzbekistánu, aniž by byla dána dostatečná záruka nevykonání trestu smrti, nebo krutého, nelidského a ponižujícího jednání.²³⁶

---

²³² TŘEČEK, Čeněk. *Poslední odsouzený na smrt zabíjel i za mřížemi, katovi nakonec unikl*. Online. In: iDNES, 22. 10. 2016 Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/vrah-jaroslav-maly.A161010_141753_krimi_cen. [cit. 2024-02-19].

²³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 1995, sp. zn. 7 To 102/95. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/5683/1/2>.

²³⁴ Sdělení č. 549/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o zatýkání, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 1995, sp. zn. 7 To 102/95. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/5683/1/2>.

²³⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4.2.2005, sp. zn. 46827/99, Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/11/17883/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.

V současné době si u nás doživotní trest odpykávají přes čtyři desítky vězňů, přičemž pouze tři osoby z tohoto počtu jsou ženy. Někteří z doživotně odsouzených vězňů nezvládli roky ve vězení nebo neunesli svou vinu a svůj život sami ve vězení ukončili. Pouze dva doživotní vězni získali milost, podle mého názoru tím „známějším“ je Jiří Kajínek, který byl propuštěn na základě milosti bývalého prezidenta Miloše Zemana poté, co ve vězení strávil 23 let.²³⁷

---

²³⁷ ADVOKÁTNÍ DENÍK. *Doživotí, jako nejpřísnější trest v ČR, si odpykává více než 40 lidí.* Online. 20. 10. 2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/10/20/dozivoti-jako-nejprisnejsi-trest-v-cr-si-odpykava-vice-nez-40-lidi/>. [cit. 2024-02-19].

4 Způsoby provedení

V této kapitole uvádím nejrůznější způsoby provedení neboli vykonání trestu, které se během doby měnily, zejména vzhledem k prostředí, zemi a kultuře. Samozřejmě níže uvedené způsoby nejsou taxativním výčtem toho, jak bylo (či v některých zemích dodnes je) možné tento absolutní trest vykonat. Tyto mnou vybrané metody jsou nebo byly podle mého názoru těmi nejužívanějšími a nejběžnějšími. V rámci časového vývoje můžeme spatřovat přechod od krutých, mučících, ponižujících a trýznivých způsobů až k těm rychlým a téměř bezbolestným, které jsou historicky nejméně vzdálené.

4.1 Zvířata

Využívání zvěře jako „kata“ odsouzeného se nejspíš užívalo již v době starověku. Existuje zápis ze 7. století př. n. l. o králi, který vykonával trest prostřednictvím ohromných a k tomuto účelu vycvičených psů, konkrétně plemene doga. Usmrcení psy bylo obecně považováno za nejpotupnější způsob usmrcení pomocí zvířat, který mohl být používán prakticky po celém světě.²³⁸ Druhy zvířat, které byly k tomuto účelu používány, se výrazně lišily, především podle území, na kterém byl trest uložen. Dále se využívalo rozšlapání slony nebo nabodávání na jejich kly, což bylo typické hlavně pro Indii. V rámci Evropy se především pro ženy využívalo přivázání ženy k divokému koni, kterým pak byla usmýkána k smrti. Obdobou již zmíněného usmýkání bylo roztržení po přivázání ke čtyřem koním, nebo použití velbloudů a slonů místo koní. Pro Římany byly typické dvě metody usmrcení provinilců, jednak užívali utopení odsouzeného spolu se zvířetem nebo rozsápání divokými šelmami v amfiteátrech. Před vhozením odsouzeného do vody k němu byly do pytle vloženy různé druhy zvěře – kočky, hadi, opice a další –, které před utopením osobu v pytli poškrábaly, uštkly, anebo pokousaly.²³⁹ Divoké šelmy byly původně pro usmrcení užívány jen pro vrstvu otroků a cizinců, nicméně později se uplatňovaly i pro občany, které bylo před smrtí potřeba zahanbit. Druhy šelem byly různorodé, od lvů, vlků přes hyeny po medvědy, nicméně vždy byly připraveny tak, aby byly hladové a rozzuřené. Tyto zvířecí popravy probíhaly za přítomnosti ohromného publika, neboť některé

²³⁸ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 11. ISBN 80-7229-107-6.

²³⁹ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 20. ISBN 80-86182-05-3.

amfiteátry měly kapacitu až 100 000 diváků.²⁴⁰ Ve 2. století vznikla rukou Aula Gellia báje o Androklovi, který měl být roztrhán divokým lvem. Ten ovšem po vpuštění do amfiteátru bývalého otroka nesežral, ale dokonce se od něj nechal hladit a mazlil se s ním. Následně vyšlo najevo, že Androkles kdysi zraněného lva ošetřil a žil s ním. Tato pověst poukazuje na soulad života zvířete a člověka a vděku zvířat za pomoc ze strany lidí.²⁴¹ Již zmíněné typy zvířete nejsou všemi, které způsobovaly smrt, nicméně souhrn všech nelze řádně postihnout. Dalšími příklady mohou být hadi, krokodýli, hmyz, ryby, krysy atd.

4.2 Ukřižování

Určité typy trestů smrti „proslavily“ různé významné osoby historie, jako například gilotinu Ludvík XVI., upálení mistr Jan Hus a ukřižování Ježíš Kristus. Ještě než došlo k samotnému ukřižování, byl odsouzený mučen, bičován a vlastní kříž si byl nucen na místo popravý sám odnést.²⁴² Existovalo několik druhů křížů, kříž do písmene T, X nebo Y, přičemž trestanci mohli být ke kříži přibiti i hlavou dolů, což je případ apoštola Petra, který o to sám požádal, protože mu připadalo neuctivé, aby zemřel stejně jako Kristus.²⁴³ Podle mého názoru se asi většina z nás domnívá, že ukřižovaný zemřel následkem ztráty krve po přibití ke kříži, reálně byla však smrt způsobena nedostatkem kyslíku, tedy udušením.²⁴⁴ Ukřižování se využívalo nejprve v Africe, odkud se přeneslo i do Evropy, zejména do Říma. Proces umírání byl velmi dlouhý, bolestivý a mohl trvat v řádu mnoha hodin, ale i dnů.²⁴⁵ Příkladem může být svatý Ondřej, který ovšem nebyl přibit, ale přivázán, přičemž jeho utrpení trvalo celé dva dny.²⁴⁶ Ohromné množství nařízených trestů smrti ukřižováním je spojeno s vládou Maximina, Severa a zejména Diokleciána.²⁴⁷ Osobně považuji za velmi podstatné tzv. války s otroky.

---

²⁴⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 22. ISBN 80-86182-05-3.

²⁴¹ Tamtéž, s. 23.

²⁴² CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 32. ISBN 80-7229-107-6.

²⁴³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 55. ISBN 80-86182-05-3.

²⁴⁴ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 32. ISBN 80-7229-107-6.

²⁴⁵ BUDINSKÝ, Libor. *Popravky slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 190. ISBN 978-80-242-2385-8.

²⁴⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 56. ISBN 80-86182-05-3.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 59.

Jednalo se o celkem tři vzpoury ze strany otroků, které započaly 150 let př. n. l. a skončily 25 let př. n. l. V rámci těchto vzpour byly ukřižováním popraveny tisíce otroků. Jen při poslední vzpouře, v jejímž čele stál Spartakus, takto dopadlo přes 6 000 otroků.²⁴⁸ Postupem času se od tohoto způsobu usmrcení v Evropě odstupovalo, protože jde o symbol církve, víry a utrpení.²⁴⁹ Nicméně odstoupení není absolutní, příkladem může být konec 18. století ve Francii nebo Španělsko v období napoleonských válek. Mimo Evropu byl trest smrti ukřižováním užíván i nadále, například v Japonsku ještě v 19. století.²⁵⁰

4.3 Rozřezání, roztrhání, rozčtvrcení, rozdrásání

4.3.1 Rozřezání

Rozřezání je odsekávání jednotlivých částí lidského těla, které mohlo probíhat různými nástroji, např. sekyrou, pilou, šavlí atd. Smrt mohla být způsobena buď již samotným rozřezáním, nebo nějakým dalším možným způsobem.²⁵¹ Jednotlivé zákoníky v různých zemích světa pak upravovaly postup, v jakém pořadí mají být jednotlivé části těla uříznuty. Na našem území upravuje postup *Constitutio criminalis Theresiana* z roku 1768, který popisuje, že tělo bude rozčtvrceno.²⁵²

4.3.2 Roztrhání

V Římě bylo typické pro roztrhání, že na počátku celého procesu byly v případě žen odříznuty prsy a v případě mužů provedena kastrace. Pro utrnutí ňader byly používány různé metody a nástroje od nožů, kleští až po sklapování vík.²⁵³ V některých případech mohlo dojít k vyřezávání kostí z těla tak, že ačkoliv odsouzený ještě žil, nebyl schopen se pohnout.²⁵⁴ Aby provinilec svým křikem v průběhu výkonu trestu nerušil, byl mu předtím podříznut hrtan.²⁵⁵

---

²⁴⁸ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklič, 2004, s. 33. ISBN 80-7229-107-6.

²⁴⁹ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 59. ISBN 80-86182-05-3.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 60.

²⁵¹ Tamtéž, s. 77.

²⁵² Tamtéž, s. 78.

²⁵³ Tamtéž, s. 83.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 81.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 85.

4.3.3 Rozčtvrcení

Rozčtvrcení bylo typické spíše pro asijské národy než pro národy evropské. Různé kmeny používaly rozdílné postupy z hlediska toho, které části těla a v jaký čas měly být odděleny.²⁵⁶

4.3.4 Rozdrásání

K výkonu tohoto typu trestu bylo zpravidla potřeba kola, na které byla osoba položena a přivázána. Následně se kolo začalo otáčet, přičemž ve chvíli, kdy se nacházelo dole, byla odsouzená osoba napíchávána na bodce a takto rozdrásána.²⁵⁷ Obdobou bylo přivázání k desce a drásání zad kovovými háky.²⁵⁸ K tomuto trestu byla odsouzena i svatá Kateřina, která byla kvůli poruše kola nakonec s'ata.²⁵⁹

4.4 Upálení

Upálení bych osobně považovala za trest, který byl užíván nejdelsí dobu. Nalezneme jej již v Zákoníku Chetitů, který pochází zhruba z 2. století př. n. l., dále také v Chammurapiho zákoníku, který vznikl nedlouho poté.²⁶⁰ Ve středověku a novověku se jej užívalo primárně proto, že tímto způsobem nebyla prolita krev, což bylo pro církve přijatelné.²⁶¹ Podle mnou dohledaných informací asi nejběžnější bylo postavení dřevěné hranice, jež mohla představovat jakýsi oltář, ke kterému byl odsouzený přivázán. Užívalo se rozličné dřevo, např. jasan, tis, borovice.²⁶² Činy, za které byl ukládán trest smrti upálením, byly v různých dobách rozličné. Prvními příklady jsou incest, sodomie, homosexualita či cizoložství. Tyto činy byly tímto způsobem trestány v průběhu dlouhých let, a to přibližně až do 18. století.²⁶³ Dalším typickým činem bylo kacířství, které však, na rozdíl od činu čarodějnictví, nepostihlo tolik osob; zřejmě i proto, že procesy kacířství byly oproti čarodějnictví

---

²⁵⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 81. ISBN 80-86182-05-3.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 87.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 90.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 88.

²⁶⁰ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 18. ISBN 80-7229-107-6.

²⁶¹ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 162. ISBN 978-80-7362-711-9.

²⁶² MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 97–98. ISBN 80-86182-05-3.

²⁶³ Tamtéž, s. 106–107.

složitější. Složitost a delší doba trvání pravděpodobně tkvěly ve vyšší míře vzdělanosti a jakési „popularitě“ těch, kteří se měli kacířství dopustit.²⁶⁴ Významným pojmem spjatým s upálením je pojem *autodafé*. Jde o trestání činů, které směřovaly proti víře, a odsouzení byli potrestáni právě upálením. Tento výraz je primárně spojen s územím Španělska a Itálie.²⁶⁵ V rámci autodafé bylo možné odsoudit jednotlivce nebo více osob, což pak mělo povahu jakési „slavnosti“. Průběh autodafé vycházel z osoby odsouzené, která mohla určitým způsobem ovlivnit svůj osud. Aby bylo pro diváky srozumitelné a jasné, kdo se kaje, a kdo nikoliv, používala se roucha neboli tuniky různých barev. Žluté zbarvení roucha měli oblečeni ti, kdo svých činů litovali; ti, kdo si stáli za svým, měli na rouchu vyobrazeny plameny a d'ábly, a poslední kategorií byli ti, kteří se káli, ale až po svém odsouzení.²⁶⁶ Toto rozdělení bylo rozhodující pro následné vykonání trestu. Protože upálení je poměrně dost bolestivý a trýznivý způsob ukončení života, bylo pro ty, kteří litovali a káli se, možné „vykoupení“ v podobě uškrcení a následného spálení až po smrti.²⁶⁷ Pochod pro samotný výkon trestu měl přesně stanovený průběh i přesně stanovené pořadí, ve kterém kdo šel.

Vedle kacířů vždy kráčeli duchovní, kteří se před smrtí odsouzených snažili o spásu jejich duše. Kromě duchovních a odsouzených se pochodu účastnili také inkvizitoři, úředníci a další. Velmi často docházelo k usmrcení ohromného množství kacířů, proto mohl tento obřad trvat i celý den.²⁶⁸

Zvláštní způsob upálení byl na tzv. pomalém ohni. V případě klasického upálení smrt nastala zpravidla udušením a přišla mnohem rychleji než v případě pomalého ohně, kde mohlo umírání trvat až několik hodin.²⁶⁹ Někdy se místo výrazu trestu smrti na pomalém ohni také používá výraz na malém ohni, pražení nebo opékání. Takto našli smrt např. svatý Vavřinec nebo svatý Vincent.²⁷⁰

---

²⁶⁴ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 42. ISBN 978-80-206-0975-5.

²⁶⁵ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 26. ISBN 80-7229-107-6.

²⁶⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 110. ISBN 80-86182-05-3.

²⁶⁷ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 166. ISBN 978-80-7362-711-9.

²⁶⁸ Tamtéž, s. 167.

²⁶⁹ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 22. ISBN 80-7229-107-6.

²⁷⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 125. ISBN 80-86182-05-3.

4.5 Utopení

Utopení se stalo již v dávné historii velmi běžným užívaným způsobem poprav, jelikož bylo poměrně jednoduché, efektivní a rychlé. Zároveň tuto možnost mohly využít přímořské i vnitrozemní státy skrz moře, řeky i jezera.²⁷¹ S utopením je spojena pověst, že kdo „vhození“ do vody přežije, je nevinný. Asi nejznámějším příběhem je příběh Egypt'ana Mojžíše, který byl spolu s dalšími dětmi odsouzen králem Ramsesem II. Královým cílem bylo omezit počet dětí židovského původu, a tak rozhodl o vhození dětí do Nilu.²⁷² Způsobů, jakými se topení provádělo, existovalo několik. Dozajista se postup odvíjel od místa, kde bylo vykonáváno. Například v Německu se užívaly močály, v přímořských zemích byl odsouzenec svázán, dán do pytle a vhozen do moře, anebo mohl být i zatížen kameny, aby rychleji klesal ke dnu.²⁷³ Za mnohem krutější způsob usmrcení považují tzv. popravu vodou, kterou byl zločinec povinen vypít.

Nebyl tedy utopen v řece, jezeře ani moři, ale byl položen, připoután a do úst mu bylo lito určité množství vody, které musel spolykat. Přirozeně se provinilec v průběhu snažil nadechnout, čímž se v podstatě pomalu topil, protože nos mu byl ucpan. Cílem tohoto trestu nebylo způsobit smrt, ale přinutit osobu k přiznání. Ve většině případů takto týraný zemřel, aniž by to byl původní účel.²⁷⁴

4.6 Otrávení

Používání jedů pochází z Řecka, odkud jej převzaly další národy. V Evropě byl znám jed z bolehlavu, který obsahuje tzv. cikutin, který pak zabíjel. Jedy mohly být dány do potravy nebo i do jiných běžných věcí. Účinné látky přenáší po těle krev, přičemž může působit na různé systémy a způsobovat tak udušení, ztuhnutí svalů a další následky.²⁷⁵

---

²⁷¹ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, str. 28. ISBN 978-80-206-0975-5.

²⁷² CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější poprav*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 35. ISBN 80-7229-107-6.

²⁷³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 191. ISBN 80-86182-05-3.

²⁷⁴ Tamtéž, s. 195.

²⁷⁵ Tamtéž, s. 139.

Zpět k jedu z bolehlavu, jenž prošel značným vývojem, neboť ne vždy spolehlivě fungoval. Až Thraryar z Mantineje vymyslel spojení účinné látky z bolehlavu se šťávou z máku. Toto spojení mělo velký úspěch, bylo rychlé, spolehlivé, téměř bezbolestné a bylo užito např. v případě Sokratově. Obecně vnímám otrávení jako mírnější, bezbolestnější a méně potupnou formu způsobení smrti, a to i proto, že to zpravidla probíhalo mimosoudně a neveřejně.²⁷⁶

4.7 Ubití

Primárně se pro ubití užívalo biče, přičemž šlo o trestání, mučení i způsob usmrcení. V různých zemích světa byl bič modifikován na různé jiné nástroje, např. rákosku v Egyptě, důtky z býčí kůže ve Španělsku a další.²⁷⁷ V Anglii bylo utrpení odsouzených zvyšováno tím, že v průběhu bičování jim byla do ran lita mořská voda nebo ocet. Rány – až na určité výjimky, kterou byl třeba Tibet – vždy směřovaly na záda.²⁷⁸ Domnívám se, že zvláštní brutálností oplývá nástroj zvaný devítiočasá kočka, který se využívá pro trestání sexuálních zločinů na Barbadosu a konkrétně je tato možnost zakotvena v tamějším trestním zákoníku od roku 1990.²⁷⁹

Z moderní historie známe tento trest především z Kambodže, kde bylo takto usmrceno velké množství osob mezi lety 1976 až 1978, a to holemi nebo obušky. Popravčími byli tzv. Rudí Khmerové.²⁸⁰ O událostech této doby velice poutavým způsobem pojednává bestseller Vaddey Ratnerové nazvaný Stín banyánu.

4.8 Ukamenování

Užití kamenů k popravě je dozajista jeden z nejstarších způsobů exekuce.²⁸¹ Stejně jako otrávení jde o typický projev trestání v Řecku, který se ovšem, na rozdíl od jiných způsobů trestání i kulturních záležitostí, do Říma nepřenesl. Tento trest postihl například svatého Štěpána, který byl ukamenován Židy.²⁸² Trestné činy,

---

²⁷⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 141–142. ISBN 80-86182-05-3.

²⁷⁷ Tamtéž, s. 149.

²⁷⁸ Tamtéž, s. 150.

²⁷⁹ Tamtéž, s. 151.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 154.

²⁸¹ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 191. ISBN 978-80-242-2385-8.

²⁸² SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 19. ISBN 978-80-206-0975-5.

za které byl ukládán tento trest, byly např. cizoložství (ženy), užívání Božího jména nadarmo či incest.²⁸³ Ohromný rozvoj tohoto potrestání nalezneme v muslimských zemích hlavně v 15. a 16. století. Z právních pramenů tohoto období to nelze přímo vyčíst, ale vyplývá to z obrazových děl této doby.²⁸⁴ Ukamenování se v některých zemích světa používá dodnes; těmito zeměmi jsou např. Írán, Súdán, Jemen, Pákistán a další.²⁸⁵

4.9 Pověšení

Oběšení na šibenici bylo v průběhu let jedním z nejběžnějších a nejčastějších postupů pro usmrcení odsouzeného. Zejména proto, že šlo o poměrně jednoduchou, efektivní a jistou formu trestu smrti, která se dá užit i pro více odsouzených najednou bez závažnějších obtíží.²⁸⁶ Šibenice byla veřejným způsobem poprav a byla umístěna tak, aby na ni bylo dobře vidět. Trestanci pak často zůstávali viset celé dny, a proto se domnívám, že tato forma trestu s sebou přinášela i velkou míru generální prevence.²⁸⁷ Aby mohla veřejnost přihlížet osudu trestance, poprav se zpravidla konaly v neděli nebo ve svátky.²⁸⁸ Klasické způsoby pověšení dělíme na tři základní druhy. Prvním způsobem je přivázání provazu kolem krku a odstranění opory, avšak než nastane smrt odsouzeného, uplyne značná doba.²⁸⁹ Další formou je vytáhnutí, kdy odsouzený nemá žádnou oporu a je jednoduše vytažen. V tomto případě dojde k zardoušení, které nastane nejdéle za 30 minut. Poslední, třetí způsob by měl být nejrychlejší, protože kromě udušení při něm dojde vlivem volného pádu i ke zlámání obratlů krku.²⁹⁰ Mimo klasické věšení za krk se užívalo i jiných nestandardních krutějších způsobů věšení, přičemž zvláštností bylo např. věšení za pohlaví nebo vlasy.²⁹¹ Způsobem pověšení, který měl pro odsouzeného znamenat zvláštní potupu, bývalo

---

²⁸³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 185–186. ISBN 80-86182-05-3.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 188.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 186.

²⁸⁶ CHMEL, Ladislav. *Nejvládnější poprav*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 40. ISBN 80-7229-107-6.

²⁸⁷ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 63. ISBN 978-80-206-0975-5.

²⁸⁸ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 205. ISBN 80-86182-05-3.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 200.

²⁹⁰ Tamtéž, s. 201.

²⁹¹ CHMEL, Ladislav. *Nejvládnější poprav*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 40. ISBN 80-7229-107-6.

pověšení hlavou dolů.²⁹² Tato forma byla užita například v případě Benita Mussoliniho v roce 1945, který byl ovšem ještě předtím zastřelen.²⁹³ Obecně je potřeba zdůraznit fakt, že z hlediska zejména starší historie byl trest smrti oběšením uložen spíše prostému lidu než vládnoucí vrstvě, u níž se spíše využívalo stětí.²⁹⁴ Smrt na šibenici je zřejmě nejtypičtější variantou v těch zemích, ve kterých je trest smrti vykonáván dodnes, a byl i způsobem, který se u nás užíval až do zrušení trestu smrti v roce 1989.²⁹⁵

4.10 Gilotina

Gilotinu často označujeme nejrůznějšími synonymy, např. řezačka, břitva národa nebo třeba vikýř.²⁹⁶ Gilotina prošla dlouhým vývojem, prapočátek můžeme hledat ve stínání hlavy na špalku, fošně a prkně.²⁹⁷ Useknutím hlavy od těla je smrt způsobena mnohem rychleji než jinými způsoby, zmíněnými výše, a tak ji osobně považuji za lidštější a bezbolestnější než jiné způsoby. Zůstává nicméně otázka, jak rychle dojde reálně ke smrti po useknutí hlavy. Existuje pověra, že gesta, která provádí useknutá hlava, dělá proto, že odsouzený byl nevinen.²⁹⁸ Z hlediska vědeckého ovšem jde spíše o určitý biologický jev nervových zakončení. V souvislosti s tím byly konány rozličné pokusy, přičemž za zmínku stojí rok 1803, ve kterém se prováděl pokus, při němž byla sřatá hlava podržena a doktor provádějící pokus hlavu oslovoval jménem odsouzence, přičemž jeho oči se při každém oslovení otevřely.²⁹⁹ Domnívám se, že nejznámějšími osobnostmi, které skončily pod gilotinou, byl Ludvík XVI. a jeho žena Marie Antoinetta. Z poznámek Charlese Henriho Sansona, který byl katem oné doby, se dozvídáme informaci o staré pověře, která odrazuje katy od výkonu jejich řemesla na panovnících, protože podle pověsti by pak oni sami našli pod nožem smrt.

---

²⁹² MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 203. ISBN 80-86182-05-3.

²⁹³ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 43. ISBN 80-7229-107-6.

²⁹⁴ Tamtéž, s. 42.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 46.

²⁹⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 247. ISBN 80-86182-05-3.

²⁹⁷ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 116. ISBN 978-80-206-0975-5.

²⁹⁸ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 276. ISBN 80-86182-05-3.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 277.

Pro Sansona mohlo být uklidněním, že on sám popravu bývalého královského manželského páru nevykonával, i když se jí účastnil.³⁰⁰ Po usmrcení odsouzeného na gilotině se přihlížející často snažili získat dobré vlastnosti zemřelého tím, že si do krve odsouzeného močili kapesníky, papír, anebo ji dokonce pili.³⁰¹ Z posledních slov těch, jejichž životy měly být v následujících okamžicích ukončeny gilotinou, lze podle mého názoru vysledovat hlavně smíření se s vlastním osudem. Vycházím primárně z posledních slov již zmiňovaných Ludvíka XVI. a Marie Antoinetty. Ludvík na sklonku svého života vyslovil odpuštění za jemu uložený trest smrti, stejně jako jeho žena, a přání pro následné fungování Francie. Marie Antoinetta přednesla svou tužbu o znovushledání se svým manželem.³⁰² V zemích, kde je trest smrti stále součástí právního řádu, bývá často vykonáván právě stětím. K zemím, kde se gilotina užívá dodnes, se řadí např. Katar, Saúdská Arábie a další.³⁰³

4.11 Zastřelení

Trest smrti zastřelením je typický pro období válek a jeho uložení bývalo charakteristické pro válečné trestné činy. Pokud dojde ke správnému provedení, tedy že je zasažen mozek nebo správným způsobem zasaženo srdce, nastane smrt velice rychle, proto bychom tuto formu mohli řadit rozhodně mezi ty méně bolestivé.³⁰⁴ Zastřelení se zpravidla provádělo (a v těch zemích, kde je stále legální, i nadále provádí) více popravčími najednou. Průměrný počet osob v popravčí četě je 10 až 12, přičemž míří odsouzení spíše na srdce než na mozek.³⁰⁵ Aby exekuce nemohla být zmařena, se může využívat svázání odsouzence, jeho připoutání k prknu a další způsoby znehybnění. V dnešní době je v mnoha moderních zákonících různých zemí světa upravena povinnost vystřelit tzv. ránu z milosti, která má trestanci způsobit smrt tak rychle, jak to jen jde, pokud předchozí výstřely nebyly účinné. Příkladem může být špionka Mata Hari, která byla po třech výstřelech, které ji neusmrtily, zbavena bolesti právě ranou z milosti.³⁰⁶

---

³⁰⁰ SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008, s. 119. ISBN 978-80-206-0975-5.

³⁰¹ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 256. ISBN 80-86182-05-3.

³⁰² Tamtéž, s. 274.

³⁰³ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 71. ISBN 80-7229-107-6.

³⁰⁴ BUDINSKÝ, Libor. *Popravky slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 192–193. ISBN 978-80-242-2385-8.

³⁰⁵ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 58. ISBN 80-7229-107-6.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 59.

Samotná existence úpravy rány z milosti představuje podle mého názoru ujištění pro rychlé usmrcení odsouzeného, proto nelze zastřelení chápat jako stoprocentně jisté způsobení smrti. V průběhu doby, ovšem i v rámci různých zemí se k zastřelení užívaly různé střelné zbraně – pušky, pistole, dělo –, nicméně zvlášť surovým způsobem byla poprava výbuchem.³⁰⁷ V současné době je trest smrti zastřelením povolen v např. v Nigérii, Libanonu, Bangladéši, Libérii a dalších zemích. Některé z těchto zemí povolují více způsobů trestu smrti, jako např. pověšení, stětí a další.³⁰⁸

4.12 Plynová komora

Tento způsob se začal používat od roku 1921, přičemž první stát, kde byl použit, byl americká Nevada.³⁰⁹ Jak je asi téměř každému známo, plyn se používal za druhé světové války k nezákonné likvidaci milionů osob. Podle vlastních slov Rudolfa Hesse, velitele polského koncentračního tábora Osvětim, zahynulo v plynových komorách kolem 2,5 milionu osob.³¹⁰ Umírání z důvodu otrávení plynem může být velice rychlé a vědomí může provinilec při hlubokých nádeších ztratit přibližně již za 10 sekund; k tomu, aby srdce přestalo fungovat, je pak potřeba ještě dalších několik minut, které jsou již bezbolestné.³¹¹ Plynová komora musí být hermeticky uzavřena, uvnitř je křeslo, ke kterému je provinilec připoután, a pro účely konstatování smrti má na srdci položen stetoskop. Po uzavření komory je do ní vpouštěn jedovatý plyn.³¹² Po konstatování smrti lékařem musí následovat určité kroky v daném pořadí. Nejprve musí dojít k odsátí jedovatého plynu, v některých zemích se pak tělo polévá neutralizujícím roztokem, v jiných se ihned svlékne a oblečení se zlikviduje. Následuje umytí těla, oblečení a pohřeb.³¹³ Usmrcení plynem se dodnes používá, typické je to pro některé státy USA.³¹⁴ Zcela aktuální novinkou ve výkonu trestu smrti v plynové komoře je užití dusíku

---

³⁰⁷ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 64. ISBN 80-7229-107-6.

³⁰⁸ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 283. ISBN 80-86182-05-3.

³⁰⁹ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 194. ISBN 978-80-242-2385-8.

³¹⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 306. ISBN 80-86182-05-3.

³¹¹ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 195. ISBN 978-80-242-2385-8.

³¹² CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 85. ISBN 80-7229-107-6.

³¹³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 305. ISBN 80-86182-05-3.

³¹⁴ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 89. ISBN 80-7229-107-6.

pro usmrcení. Tuto možnost schválil americký nejvyšší soud a prvními státy, které tuto variantu přijaly, jsou Alabama, Mississippi a Oklahoma.³¹⁵ V Alabamě již byl tímto způsobem vykonán první trest smrti, a to dne 26. 1. 2024.³¹⁶ Odpůrci užití dusíku zdůrazňují fakt, že použití dusíku známe pouze z hlediska veterinárního a že není jisté, o jak humánní způsob exekuce jde.³¹⁷

4.13 Elektrické křeslo

První použití tohoto smrtícího nástroje můžeme datovat do roku 1890. Napětí, které odsouzeného usmrtí, dosahuje výše 2 000 voltů. Jde o způsob, který byl a dodnes je využíván hlavně v některých státech USA.³¹⁸ Tento objev, tedy možnost zabíjení osob proudem, objevil Thomas A. Edison, který provedl několik pokusů na zvířatech pomocí střídavého proudu. Již při první popravě proudem 6. srpna 1890 došlo k určitým komplikacím v jejím průběhu. Proud byl pouštěn v intervalu 17 sekund, což ovšem k usmrcení nestačilo, a proto musel být proces opakován.³¹⁹ Trestanec musí být při exekuci oblečen do speciálního oblečení, které se skládá ze svetru a kalhot, které mají v rozkroku výstelku, aby byla zachycena moč poté, co ji již odsouzený není schopen udržet. Samotné popravě mohou přihlížet jen taxativně stanovené osoby, kterými jsou např. elektrikář, lékař, ředitel věznice, kat, oficiální státní činitelé, osoby, které určí odsouzený, a další.³²⁰ Protože při prvním pokusu byl potrestaný spíše pálen proudem, docházelo postupně ke zlepšování a urychlování procesu usmrcení proudem, nicméně stále existovala otázka bolestivosti, lidskosti a humánnosti takového trestu smrti, což byl důvod, proč od něj bylo postupně ustupováno a spíše se užívaly jiné, rychlejší varianty.

---

³¹⁵ ČT24; ČTK a ZEMAN, Drahošlav. *Alabama chystá jako první stát popravu dusíkem. Vede se spor o její humánnost*. Online. 24. 1. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/alabama-chysta-jako-prvni-stat-popravu-dusikem-vede-se-spor-o-jeji-humannost-345305>. [cit. 2024-02-15].

³¹⁶ ANDONE, Dakin; ROSALES, Isabel a MAXOURIS, Christina. *Alabama inmate Kenneth Smith executed with nitrogen gas, marking the emergence of a wholly new method of capital punishment*. Online. In: CNN, 26. 1. 2024. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2024/01/25/us/kenneth-smith-nitrogen-gas-execution-alabama/index.html>. [cit. 2024-02-15].

³¹⁷ ČT24; ČTK a ZEMAN, Drahošlav. *Alabama chystá jako první stát popravu dusíkem. Vede se spor o její humánnost*. Online. 24. 1. 2024. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/alabama-chysta-jako-prvni-stat-popravu-dusikem-vede-se-spor-o-jeji-humannost-345305>. [cit. 2024-02-15].

³¹⁸ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 194. ISBN 978-80-242-2385-8.

³¹⁹ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 247. ISBN 978-80-7362-711-9.

³²⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 310. ISBN 80-86182-05-3.

Jediným státem, kde je elektrické křeslo jedinou zákonem povolenou možností trestu smrti, je Nebraska.³²¹ Osobně mi připadá zajímavá možnost transplantace orgánů po vykonání trestu smrti, kterou rozvíjela Čína po roce 1980. V této asijské zemi se takto vyvinula možná transplantace ledvin, přičemž vzhledem k ohromnému množství poprav (reálně množství ani neznáme) počet transplantací jistě není bezvýznamný.³²²

4.14 Injekce

Injekce je zřejmě nejmodernější a nejnovější druh výkonu trestu smrti, neboť pochází z roku 1977.³²³ Samotný obsah injekce se skládá ze tří částí. Za prvé obsahuje barbituráty, které odsouzeného uspí, za druhé bromid pankurnia, který působí ochablost svalů, a poslední složkou je chlorid sodný, jehož úkolem je zastavit srdeční činnost.³²⁴ Jde zřejmě o nejméně bolestivý způsob, protože odsouzený je uspán a až následně je použita látka způsobující smrt v okamžiku, kdy odsouzený je již plně mimo vědomí. Injekce vykazuje mnoho výhod – jednak v rychlosti, a to jak uspání, tak v rychlosti aplikace, dále bezbolestnost, poměrně malé náklady, ale na druhé straně ji může aplikovat pouze speciálně proškolená osoba.³²⁵ Ten, kdo vytvoří smrtící dávku, by měl mít určité znalosti medicíny, protože nezbytná dávka se samozřejmě odvíjí od výšky, váhy a dalších fyzických vlastností trestaného. Problém může nastat v případech bývalých narkomanů, kdy bývá obvykle obtížné nalézt žílu.³²⁶

---

³²¹ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 248. ISBN 978-80-7362-711-9.

³²² MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 316. ISBN 80-86182-05-3.

³²³ BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009, s. 195. ISBN 978-80-242-2385-8.

³²⁴ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 327. ISBN 80-86182-05-3.

³²⁵ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 90. ISBN 80-7229-107-6.

³²⁶ Tamtéž s. 92.

V případě exekuce smrtící injekcí musí být přítomen lékař, aby konstatoval smrt, ale aplikace smrtící dávky se lékaři účastnit nechtějí a ani v minulosti nechtěli, protože by to bylo v rozporu s cílem jejich povolání. Ten, kdo tedy dávku aplikuje, není lékařem, ale katem, strážným nebo ředitelem věznice.³²⁷ Zemí s právní úpravou trestu smrti smrtící injekcí je poměrně velké množství (např. 37 států USA, Thajsko, Filipíny a další).³²⁸

---

³²⁷ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 330. ISBN 80-86182-05-3.

³²⁸ CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009, s. 248. ISBN 978-80-7362-711-9.

5 Aktuální právní úprava

Tato kapitola shrnuje aktuální právní úpravu napříč druhy právních pramenů. Pořadí jednotlivých podkapitol je dáno silou daného druhu právního pramene. Cílem této kapitoly je postihnout právní úpravu tuzemskou i mezinárodní, jejíž součástí Česká republika je.

5.1 Ústavní pořádek

Ústava a Listina základních práv a svobod, jakožto prameny s nejvyšší právní silou, jsou pro úpravu trestního práva velmi podstatné. Zde totiž nalezneme nejdůležitější pravidla, zásady a celkově ustanovení, jež se dotýkají mimo jiné i trestního práva a trestání osob.

V Ústavě neboli v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb. lze dohledat pro trestní právo významná ustanovení, a to napříč jednotlivými hlavami. Příkladem mohou být podmínky trestního stíhání poslanců a senátorů upravené v čl. 27, pravomoc prezidenta udělovat amnestii podle čl. 63 odst. 1 písm. k, možnost trestně stíhat prezidenta jen za uvedené trestné činy podle čl. 65, postavení státního zastupitelství jako veřejného žalobce podle čl. 80. Z hlediska hmotně – i procesněprávního stojí určitě za zmínku hlava čtvrtá, která upravuje moc soudní. Zde nalezneme ustanovení o nemožnosti stíhání soudce Ústavního soudu bez souhlasu Senátu, konkrétně v čl. 86, dále článek 90, který upravuje, že pouze soudy mohou rozhodovat o vině a trestu, a dále další ustanovení ohledně soustavy soudů, kdo může být soudcem atd.³²⁹ Samozřejmě výše zmíněná ustanovení nejsou jediná, kterých je třeba si povšimnout.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, obsahuje neméně podstatných článků. Pro účely této diplomové práce považuji za nejdůležitější ustanovení čl. 6 odst. 1, 2 a 3: „(1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. (2) Nikdo nesmí být zbaven života. (3) Trest smrti se nepřipouští.“³³⁰

Článek 8 upravuje možnosti omezení osobní svobody každého, čl. 12 nedotknutelnost obydlí a čl. 13 listovní tajemství. Hlava, která obsahuje nejvíce trestněprávních principů a zásad, je v Listině bezesporu hlava pátá, která nese název „Právo na soudní ochranu“. Tato část ústavního předpisu obsahuje

³²⁹ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, ve znění pozdějších předpisů .

³³⁰ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, čl. 6.

pět článků, které ustanovují rovnost účastníků řízení, právo na tlumočníka, nestranný a nezávislý soud, možnost odepřít výpověď, veřejnost, rychlost řízení, povinnost, aby zákon stanovil, co je trestným činem, pravomoc rozhodování o vině a trestu, presumpci nevinny a další zásady, které jsou ve většině případů obsaženy i v samotných trestních předpisech.³³¹

5.2 Mezinárodní smlouvy

V rámci právní úpravy uvnitř Evropy osobně považuji za nejpodstatnější a nejvýznamnější Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato úmluva pochází v roce 1950, konkrétně ji signatáři podepsali 4. 11. 1950.³³² Postupem let byly k samotné úmluvě přidávány další protokoly. Protokol č. 6 v článku 1 ustanovuje, že členské státy Rady Evropy se dohodly na zrušení trestu smrti, a tedy na nikom nesmí být tento trest vykonán, ani k němu nesmí být nikdo odsouzen.³³³ Speciální úpravu obsahuje další článek, který popisuje možnost uložení trestu smrti v době války, popřípadě v době, kdy válka bezprostředně hrozí. Stát v tomto případě může tento absolutní trest uložit, ovšem vždy musí být ukládán v souladu se zákonem a daný stát musí informovat generálního tajemníka o zákonném ustanovení, ze kterého daný stát vychází.³³⁴ Vztah tohoto Protokolu k Úmluvě je doplňkový a musí být podepsán členskými státy Rady Evropy,³³⁵ zároveň také platí, že proti ustanovením nelze použít žádnou výhradu.³³⁶

Domnívám se, že v rámci OSN je za nejvýznamnější považována Všeobecná deklarace lidských práv a svobod, která byla vyhlášena v Paříži v roce 1948. Tento předpis tvoří základ lidských práv a svobod, jimiž se podle mého názoru ve značné míře inspirovaly i další později vzniklé mezinárodní smlouvy. Významnost tohoto předpisu je nesporná, což lze vyvodit i z faktu, že byla přeložena do více než 500 jazyků.³³⁷ V Deklaraci konkrétní ustanovení o zákazu trestu smrti nenalezneme. Za nejdůležitější články osobně považuji

---

³³¹ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

³³² Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.

³³³ Tamtéž, Protokol 6, čl. 1.

³³⁴ Tamtéž, Protokol 6, čl. 2.

³³⁵ Tamtéž, Protokol 6, čl. 7.

³³⁶ Tamtéž, Protokol 6, čl. 4.

³³⁷ Všeobecná deklarace lidských práv (Universal Declaration of Human Rights) přijatá dne 10. 12. 1948 Valným shromážděním Organizace Spojených národů v New Yorku. Dostupné také z: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>.

čl. 3 a čl. 5, které v překladu zní takto: „Čl. 3 Každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost.³³⁸ Čl. 5 Nikdo nesmí být mučen nebo podroben krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“³³⁹“

V roce 2023 vznikla výtvarná digitální úprava k 30 článkům této úmluvy.³⁴⁰

Další mezinárodní smlouvou, která rozhodně stojí za povšimnutí, je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, který Československo spolu s Mezinárodním paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech podepsalo v roce 1968. Jak je všeobecně známo, jde o pakty přijaté na zasedání Organizace spojených národů v New Yorku. Úprava odsouzení k trestu smrti je zde obsáhlejší než v již zmíněných předpisech a lze ji nalézt v části 3. v článku 6., který dále v sobě zahrnuje šest odstavců, jež počínají ustanovením o ochraně lidského života a nemožnosti svévolného zbavení života jiného.³⁴¹ Podle čl. 6 odst. 2 je možné trest vykonat v zemích, kde je tento trest stále zákonný, avšak pouze za nejtěžší trestné činy a vykonání nesmí odporovat ustanovením tohoto paktu. Kdokoliv má právo požádat o amnestii, milost či zmírnění trestu, a k tomuto trestu nelze odsoudit dítě, mladistvého pod 18 let a ani těhotnou ženu.³⁴²

Evropská úmluva o vydávání, která pochází z roku 1957, byla námi podepsána až v roce 1992. Stejně jako tomu bylo v případě první úmluvy této kapitoly, jde o smlouvu Rady Evropy.³⁴³ Za zmínku určitě stojí čl. 11, který nese název Trest smrti.

Úprava obsahuje možnost vydávající strany osobu přijímající straně nevydat, jestliže by dožadující strana dožádanou neujistila, že trest smrti nebude vykonán. Dále lze zdůraznit možnost nevydání v případě, že v dožádaném státě bude vyhlášena amnestie, samozřejmě pouze za předpokladu, že tento stát má pravomoc k vedení trestního stíhání.³⁴⁴

Amnesty International je mezinárodní hnutí, které působí v cca 150 zemích světa. V rámci světového působení tohoto hnutí je počet členů přibližně stejně

---

³³⁸ Všeobecná deklarace lidských práv (Universal Declaration of Human Rights) přijatá dne 10. 12. 1948 Valným shromážděním Organizace Spojených národů v New Yorku. Dostupné také z: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>.

³³⁹ Tamtéž, čl. 5.

³⁴⁰ Všeobecná deklarace lidských práv (Universal Declaration of Human Rights) přijatá dne 10. 12. 1948 Valným shromážděním Organizace Spojených národů v New Yorku. Dostupné také z: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>.

³⁴¹ Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, v aktuálním znění .

³⁴² Tamtéž, čl. 6.

³⁴³ Sdělení č. 549/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o zatýkání, ve znění pozdějších předpisů .

³⁴⁴ Tamtéž, čl. 11.

vysoký jako počet obyvatel České republiky. Amnesty International je nezávislé hnutí, které si zpracovává různá témata, provádí šetření, různé vyšetřovací mise a svou činnost financuje hlavně z darů jednotlivých osob nebo firem, a nepřijímá dary ze stran států. Hnutí vzniklo v roce 1961 a jeho zakladatelem byl Peter Beneson. V komunistickém Československu samozřejmě nemělo hnutí své místo. Ovšem již v této době se pokoušelo domoci se spravedlnosti vězňům, jako byl např. pozdější prezident Václav Havel. V roce 1977 bylo hnutí oceněno Nobelovou cenou za mír. Programem a cílem jsou spravedlnost, nediskriminace, propuštění politických vězňů, zamezení krutým a nelidským trestům, ochrana uprchlíků, dodržování lidských práv a další.³⁴⁵ Amnesty International vydává různé články i knihy, jako např. *When the state kills*. Tato kniha pojednává o situaci ukládání trestů smrti v různých zemích světa, včetně způsobu provedení, trestných činů, za které je lze uložit, zákonů platných v dané zemi. V dnešní době do ní spíše můžeme nahlédnout za účelem seznámení se se stavem, který byl platný cca před více než 35 lety, jelikož tato publikace pochází z roku 1989. Podle této publikace Československo vykonávalo v průměru pět trestů smrti ročně, přičemž tato statistika pochází z let 1985–1988.³⁴⁶ Je třeba zmínit, že Amnesty International stojí vždy na straně odpůrců trestu smrti.³⁴⁷

5.3 Zákonná úprava

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, je účinný od 1. 1. 2010 a neobsahuje žádnou zmínku o ukládání absolutního trestu.³⁴⁸ Přesto se domnívám, že je důležité zmínit ustanovení § 54, které upravuje zvláštní druh trestu, jímž je výjimečný trest. Ten lze rozdělit na dva možné druhy trestu: trest mírnější, mezi 20–30 lety odnětí svobody, nebo trest přísnější, doživotní. Možnost použití tohoto trestu je omezena pouze na pachatele zvláště závažného zločinu³⁴⁹ (§ 14 odst. 3: „*Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.*“³⁵⁰). Mírnější druh potrestání pachatele lze

---

³⁴⁵ AMNESTY INTERNATIONAL. *Death penalty*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/#wheredomostexecutionstakeplace>. [cit. 2024-02-16].

³⁴⁶ *When the state kills--: the death penalty v. human rights*. London: Amnesty International Publication, 1989, s. 127. ISBN 0-86210-164-6.

³⁴⁷ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 171. ISBN 80-7229-107-6.

³⁴⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴⁹ Tamtéž, § 54.

³⁵⁰ Tamtéž, § 14.

využít pouze v případě, pokud spáchaný zločin je zvlášť závažným zločinem, a dále musí být možnost nápravy pachatele nízká. Oproti tomu trest doživotní lze uložit za taxativně vyjmenované trestné činy uvedené v odst. 3, mezi které patří například vražda (§ 140 odst. 3), vlastizrada (§ 309), genocida (§ 400), útok proti lidskosti (§ 401) a další. Kromě toho, že musí jít o vyjmenovaný trestný čin, existují ještě dvě alternativní podmínky. Za prvé nelze očekávat, že by byl pachatel napraven mírnějším výjimečným trestem, a doživotí je potřebné i pro ochranu společnosti, či za druhé se jednalo o zločin zavrženíhodný, což lze spatřovat jak v pohnutce, tak i v samotném způsobu provedení.³⁵¹

Stejně jako trestní zákoník ani trestní řád, zákon 141/1961 Sb., již dnes neobsahuje žádná ustanovení o trestu smrti, jelikož jednoduše již není součástí našeho právního řádu. Několik významných ustanovení v rámci výjimečného trestu trestní řád obsahuje.³⁵² V § 17, upravujícím příslušnost soudů, je stanoveno, že trestné činy, za které je možné uložit trest výjimečný, musí projednávat a rozhodovat soudy krajské, jako soudy prvoinstanční.³⁵³ Nejdelší možné trvání vazby, stanovené na čtyři roky, se týká právě pachatelů, kterým je možné uložit trest výjimečný.³⁵⁴

Další významný zákonný předpis je zákon č. 325/1999 Sb., zákon o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), který je účinný od počátku nového tisíciletí.³⁵⁵ Asi za nejvíce klíčový považuji § 14a. Zde je upraveno, kdy a z jakého důvodu je cizincům poskytována doplňková ochrana. Může jít o situace, kdy cizinci v zemi hrozí trest smrti, mučení, kruté a nelidské zacházení, nebo ohrožení na základě ozbrojeného konfliktu, a to vnitrostátního i mezinárodního.³⁵⁶ Domnívám se, že tento tuzemský právní předpis souvisí s Evropskou úmluvou o vydávání. Na tento zákon pak podle mého názoru navazuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Ten upravuje nemožnost vykonání rozhodnutí o ukončení pobytu z různých důvodů, mimo jiné i v případě, kdy stát, který žádá jeho vydání pro trestný čin, ukládá trest smrti.³⁵⁷

---

³⁵¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 54.

³⁵² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů .

³⁵³ Tamtéž, § 17.

³⁵⁴ Tamtéž, § 72a.

³⁵⁵ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).

³⁵⁶ Tamtéž, § 14a.

³⁵⁷ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 179.

Poslední zákon, který podle mého názoru patří do této diplomové práce, je zákon č. 38/2008 Sb., o zahraničním obchodu se zbožím, které by mohlo být použito pro výkon trestu smrti, mučení nebo pro jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání. Tento právní předpis je účinný od dubna 2008.³⁵⁸ Cílem tohoto předpisu je omezit možnost obchodování s nebezpečnými předměty³⁵⁹ a vychází z nařízení Evropské rady z roku 2005.³⁶⁰ Ministerstvo pak může povolení k importu, exportu, popř. tranzitu zrušit, pokud by země, ve které zboží zůstává, neposkytovala dostatečnou záruku nepoužití tohoto zboží k výkonu trestu smrti nebo mučení.³⁶¹ Tento zákon byl v roce 2018 změněn, a to konkrétně úpravou zákona č. 90/2018 Sb., změna zákona o vývozu a dovozu zboží pro výkon trestu smrti. Pro účely této diplomové práce však tímto novým předpisem nedošlo k žádné významné změně.³⁶²

Co se týká judikatury nového tisíciletí, z 3. 5. 2006 pochází nálezná pléna Ústavního soudu, který se zabýval kromě dalšího i výjimkami oboustranné trestnosti a eurokonformního výkladu. Tento judikát se zabývá primárně tím, zda má rámcové rozhodnutí přímý, nebo nepřímý účinek. Rámcové rozhodnutí obsahuje také nemožnost vydání osoby, pokud by jí v zemi hrozil trest smrti, mučení nebo by čelila jinému nelidskému nebo ponižujícímu zacházení anebo trestu.³⁶³

---

³⁵⁸ Zákon č. 38/2008 Sb., o zahraničním obchodu se zbožím, které by mohlo být použito pro výkon trestu smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, ve znění pozdějších předpisů.

³⁵⁹ Tamtéž, § 1.

³⁶⁰ Zákon č. 38/2008 Sb., o zahraničním obchodu se zbožím, které by mohlo být použito pro výkon trestu smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶¹ Tamtéž, § 5.

³⁶² Zákon č. 90/2018 Sb., o změně zákona o vývozu a dovozu zboží pro výkon trestu smrti, v aktuálním znění.

³⁶³ Nález pléna Ústavního soudu, ze 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. 66/04. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/11/8424/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.

6 Rizikovost

Poslední tematickou kapitolu této diplomové práce tvoří kapitola upravující rizikovost trestu smrti, tedy v čem tkví nebezpečí tohoto trestu.

Jak jsem již popsala v kapitole upravující účel a cíl, jeden z význačných cílů používání absolutního trestu je nemožnost recidivy pachatelů zvláště závažných trestných činů. Jenomže justice není neomylná. S ukládáním a výkonem trestu obecně je spojeno riziko justičního omylu. Podle mého názoru riziko nelze přesně vyčíslit, nicméně určitá předpokládaná procenta se dají vyhledat. Někteří slavní matematici se pokusili již v 19. století spočítat možnost justičního omylu a vyčíslili jej na 1 ku 257 (v rámci Francie).³⁶⁴ Osobně se domnívám, že to velmi závisí na justici a trestním právu každého jednotlivého státu.

Mohu zde jakožto příklad zmínit případ Michala Šnajdra, který byl odsouzen za trestný čin únosu, a po odpykání si více než roku za mřížemi na Mírově se skrze novou svědeckou výpověď prokázala jeho nevina.³⁶⁵

Přestože znovuzavedení absolutního trestu není aktuální otázkou trestního práva v naší zemi a obecně se i v jiných státech světa od jeho ukládání ustupuje, mělo by toto riziko být vždy zohledněno, pokud by mělo dojít k nějaké změně právní úpravy.

---

³⁶⁴ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998, s. 315. ISBN 80-86182-05-3.

³⁶⁵ KROUPA, Janek. *Justiční omyl. Soud poslal muže na deset let za mříže, on zatím vypátral jiného pachatele*. Online. In: Český rozhlas, 26. 2. 2019. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/michal-snajdr-police-zlin-kromeriz-unos-ondracek-generalni-inspekce-justicni_1902260600_cen. [cit. 2024-02-23].

Závěr

Pevně věřím, že se mi v diplomové práci podařilo poskytnout komplexní pohled na trest smrti, který se již na našem území neužívá na základě výše zmiňované právní úpravy.

Hlavní část práce byla věnována historickému vývoji, který je z hlediska novodobějšího zaměřen na naši úpravu, přičemž na tuto kapitolu navazují způsoby výkonu trestu smrti. V práci nemohly chybět vysvětlení funkce trestu smrti, jeho možná rizikovost, současná právní úprava, kterou jsme vázáni (mezinárodní i vnitrostátní), právní filozofie zabývající se legitimitou trestání, spojením práva a státu a spravedlnosti.

Cílem bylo postihnout historii, způsoby provedení a v rámci novodobého období se zaměřit na naši úpravu. Snažila jsem se dohledat i konkrétní případy a kauzy vězňů, kterých se změna právní úpravy v roce 1990 osobně dotkla. Tedy těch, kteří unikli popravě. Sama jsem očekávala, že najdu více konkrétních osob, u kterých došlo k přeměně z trestu smrti na trest doživotní. Na základě nalezených informací se domnívám, že skutečně šlo jen o dva muže, o kterých se v diplomové práci zmiňuji.

Pokud bych toto téma zpracovávala i dále, rozhodně by mi připadalo zajímavé provést určitou komparaci s dalšími státy světa a jejich právními úpravami trestu smrti, protože jak jsem již v samotné práci uvedla, velké množství zemí od trestu dosud neodstoupilo a provádí jej různými způsoby a za různé trestné činy dodnes. Skutečnost, že poměrně velké množství zemí má nadále absolutní trest obsažen ve své právní úpravě i v dnešní době, mi připadá poměrně zarážející. Osobně mě velmi překvapila nová informace o možnosti provádění usmrcení odsouzeného dusíkem v několika amerických státech. Podivuhodné mi to připadá zejména proto, že tento způsob nebyl nijak testován, a ani vědci zřejmě nestojí za jeho rychlostí, bezbolestností a humánností. Co je podle mého názoru také k zamyšlení, je to, že tento způsob byl přijat ve třech státech USA. Spíše bych takto neprozkoumanou novinku očekávala v nepříliš rozvinutých státech světa, ale v rámci Spojených států určitě nikoliv.

Úplným závěrem bych ráda ještě jednou poděkovala vedoucímu své práce JUDr. Milanu Tomešovi.

Cizojazyčné resumé

The topic of the master thesis is „Death penalty“.

My thesis is divided into chapters and subchapters. The main aim of this thesis was to comprehensively treat this topic with a particular focus on historical development. I firmly believe that I have succeeded in providing a comprehensive view of this absolute punishment.

At the very beginning of this thesis, the function and purpose of punishment, philosophy of law, the directions of law as a science, the legitimacy of the state to punish, the relationship between law and state, justice, morality and human rights are covered.

Chapter three provides chronological overview of the history and legal sources of the death penalty and is written chronologically. Within the framework of the modern period, I have primarily focused on the legal regulation in our territory. Apart from the aim of capturing the development of the death penalty in different eras, specific cases of persons affected by the change in criminal law in 1990 are identified and thus the abolition of the death penalty and its conversion to a life sentence for those persons, who had not yet been executed.

In chapter four, the most commonly used methods of executing the death penalty have been selected and presented in chronological order.

Chapter five is composed of sub-chapters that cover current legislation, both national and international.

The last part of the thesis consists of the risks of the death penalty, the possibility of miscarriages of justice.

Seznam zdrojů

Seznam použité literatury

- 1) BALÍK, Stanislav; BALÍK, Stanislav ml. a BALÍK, Stanislav jr. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. 240 s. ISBN 978-80-7380-808-2.
- 2) BUDINSKÝ, Libor. *Popravy slavných*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. 200 s. ISBN 978-80-242-2385-8.
- 3) CAWTHORNE, Nigel. *Nejznámější veřejné popravy v dějinách*. Frýdek-Místek: Alpress, 2009. 316 s. ISBN 978-80-7362-711-9.
- 4) CIGLBAUER, Jan. *Hrdelní případy Mimořádného lidového soudu České Budějovice 1945-1948: potrestání kolaborantů, udavačů a válečných zločinců z Českobudějovicka, Jindřichohradecka a Českokrumlovska*. Praha: Academia, 2018. 509 s. ISBN 978-80-200-2824-2.
- 5) GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 308 s. ISBN 978-80-7380-233-2.
- 6) HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 2., rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. 1320 s. ISBN 80-7179-740-5.
- 7) HUNGR, Pavel. *Právní filozofie: (vybrané problémy pro 9. semestr)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 123 s. ISBN 80-210-0615-3.
- 8) CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004. 175 s. ISBN 80-7229-107-6.
- 9) KINCL, Jaromír; SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. Praha: C.H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1.
- 10) KOLOUŠEK, Martin. *Vztah spravedlnosti a státu jeho proměna v současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 170 s. ISBN 987-80-7676-288-6.
- 11) KOURA, Petr. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. 607 s. ISBN 978-80-87211-03-8.

- 12) KUBA, Jaroslav. *Filosofie lidských práv a právo*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1999. 146 s. ISBN 80-7082-540-5.
- 13) KUČHTA, Josef a VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
- 14) LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. 114 s. ISBN 978-80-86920-24-5.
- 15) LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. 294 s. ISBN 80-86621-09-x.
- 16) MIŘIČKA, August. *Trestní právo hmotné*. Praha: Všehrd, 1934. 413 s.
- 17) MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti: dějiny a techniky hrdelního trestu od počátků po současnost [ve světě a českých zemích]*. Praha: Rybka Publishers, 1998. 405 s. ISBN 80-86182-05-3.
- 18) MONÍK, Josef. *Právo trestati: studie z právní filosofie*. Praha: Společným nákladem J. Pelcla a Spolku čes. právníků Všehrd, 1900. 68 s., sv. 7.
- 19) MORÁVEK, Jakub. *Model práva: vztah práva a morálky*. Praha: Linde Praha, 2013. 103 s. ISBN 978-80-7201-911-3.
- 20) NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992. 263 s. ISBN 80-901185-1-8.
- 21) PAVLÍČEK, Václav a JIRÁSKOVÁ, Věra. *Ústavní právo a státověda*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2021. 550 s. ISBN 978-80-7502-506-7.
- 22) PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2012. 207 s. ISBN 978-80-87567-21-0.
- 23) SCHREIBER, Hermann. *Trest smrti v dějinách lidstva*. Praha: Naše vojsko, 2008. 166 s. ISBN 978-80-206-0975-5.
- 24) SLUŠNÝ, Jaromír. *Historie mučení*. Praha: XYZ, 2008. 285 s. ISBN 978-80-7388-071-2.
- 25) SOBEK, Tomáš a HAPLA, Martin. *Filosofie práva*. Brno: Nugis Finem Publishing, 2020. 485 s. ISBN 978-80-7614-002-8.

- 26) ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. 8., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1052 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
- 27) VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef a HULMÁKOVÁ, Jana. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2019. 585 s. ISBN 978-80-7400-732-3.
- 28) VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 696 s. ISBN 978-80-7380-575-3.
- 29) *When the state kills--: the death penalty v. human rights*. London: Amnesty International Publication, 1989. 238 s. ISBN 0-86210-164-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

- 1) ADVOKÁTNÍ DENÍK. *Doživotí, jako nejprísnejší trest v ČR, si odpykává více než 40 lidí*. Online. 20. 10. 2021. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/10/20/dozivoti-jako-nejprisnejsi-trest-v-cr-si-odpykava-vice-nez-40-lidi/>. [cit. 2024-02-19].
- 2) AMNESTY INTERNATIONAL ČR. *Amnesty International Česká republika*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/hnuti>. [cit. 2024-02-12].
- 3) AMNESTY INTERNATIONAL UK. *Issues Death penalty*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.amnesty.org.uk/fifty-50-years-death-penalty-britain-uk>. [cit. 2024-02-16].
- 4) AMNESTY INTERNATIONAL. *Death penalty*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/death-penalty/#wheredo-mostexecutionstakeplace>. [cit. 2024-02-16].
- 5) ANDONE, Dakin; ROSALES, Isabel a MAXOURIS, Christina. *Alabama inmate Kenneth Smith executed with nitrogen gas, marking the emergence of a wholly new method of capital punishment*. Online. In: CNN, 26. 1. 2024. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2024/01/25/us/kenneth-smith-nitrogen-gas-execution-alabama/index.html>. [cit. 2024-02-15].
- 6) BENEŠ, Petr. *Zrušení trestu smrti v ČR*. Online, diplomová práce. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2023. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wk7md8>. [cit. 2024-02-06].

- 13) KROUPA, Janek. *Justiční omyl. Soud poslal muže na deset let za mříže, on zatím vypátral jiného pachatele.* Online. In: Český rozhlas, 26. 2. 2019. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/michal-snajdr-policie-zlin-kromeriz-unos-ondracek-generalni-inspekce-justicni_1902260600_cen. [cit. 2024-02-23].
- 14) MINÁŘ, Petr. *Tresty v římském právu.* Online, diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita, Fakulta právnická, 2023. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/handle/11025/52444>. [cit. 2024-02-07].
- 15) TŘEČEK, Čeněk. *Poslední odsouzený na smrt zabíjel i za mřížemi, katovi nakonec unikl.* Online. In: iDNES, 22. 10. 2016 Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/cerna-kronika/vrah-jaroslav-maly.A161010_141753_krimi_cen. [cit. 2024-02-19].
- 16) TUČEK, Milan. *Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019.* Online. In: Centrum pro výzkum veřejného mínění, 18. 6. 2019. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>. [cit. 2024-02-24].
- 17) UNITED NATIONS. *Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2012.* Online. 2013. Dostupné z: General Assembly Resolution on the situation of human rights in the DPRK adopted on 20 December 2012 (A/RES/67/181) | OHCHR Seoul. [cit. 2024-02-24].

Seznam použitých právních předpisů a judikatury

- 1) Dekret č. 16/1945 Sb., presidenta republiky o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech.
- 2) Nález pléna Ústavního soudu, ze 3. 5. 2006, sp. zn. Pl. 66/04. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/11/8424/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.
- 3) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 1953, pořadové číslo 92/1953. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/159736/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.

- 4) Rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze dne 24. 6. 1926, Zm. II 10/26. Dostupné také z: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech trestních*. Praha: Právnícké vydavatelství (V. Tomsa), 1920-1927, 8(1-24), 988 s.
- 5) Rozhodnutí Nejvyššího soudu, ze dne 26. 8. 1971, sp. zn. Tsf 6/71, Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/1281/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.
- 6) Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 2. 2005, sp. zn. 46827/99, Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/11/17883/1/2?vtextu=trest%20smrti#lema0>.
- 7) Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) Sdělení č. 549/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Evropské úmluvy o zatýkání, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 6. 1995, sp. zn. 7 To 102/95. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/4/5683/1/2>.
- 10) Všeobecná deklarace lidských práv (Universal Declaration of Human Rights) přijatá dne 10. 12. 1948 Valným shromážděním Organizace Spojených národů v New Yorku. Dostupné také z: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>.
- 11) Vyhláška č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, v aktuálním znění.
- 12) Zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.
- 13) Zákon č. 19/1855 ř. z., k vojenskému trestnímu zákonu o zločinech a přečinech.
- 14) Zákon č. 119/1873 ř. z., nový řád soudu trestního.
- 15) Zákon č. 134/1885 ř. z., o opatřeních o obecně nebezpečnému užívání třaskavin a obecně nebezpečnému zacházení s nimi.
- 16) Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.
- 17) Zákon č. 91/1934 Sb., zákon o ukládání trestu smrti a doživotních trestech.
- 18) Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

- 19) Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- 20) Zákon č. 63/1956 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 86/1950.
- 21) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
- 22) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v původním znění.
- 23) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 24) Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, v původním znění.
- 25) Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava, ve znění pozdějších předpisů.
- 26) Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- 27) Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu).
- 28) Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 29) Zákon č. 38/2008 Sb., o zahraničním obchodu se zbožím, které by mohlo být použito pro výkon trestu smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, ve znění pozdějších předpisů.
- 30) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 31) Zákon č. 90/2018 Sb., o změně zákona o vývozu a dovozu zboží pro výkon trestu smrti, v aktuálním znění.

Zdroje k obrázkům

Obrázek 1:

- 1) PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2012. ISBN 978-80-87567-21-0.

Obrázek 2:

- 1) NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. Praha: Hugo Grotius, 1992. ISBN 80-901185-1-8.

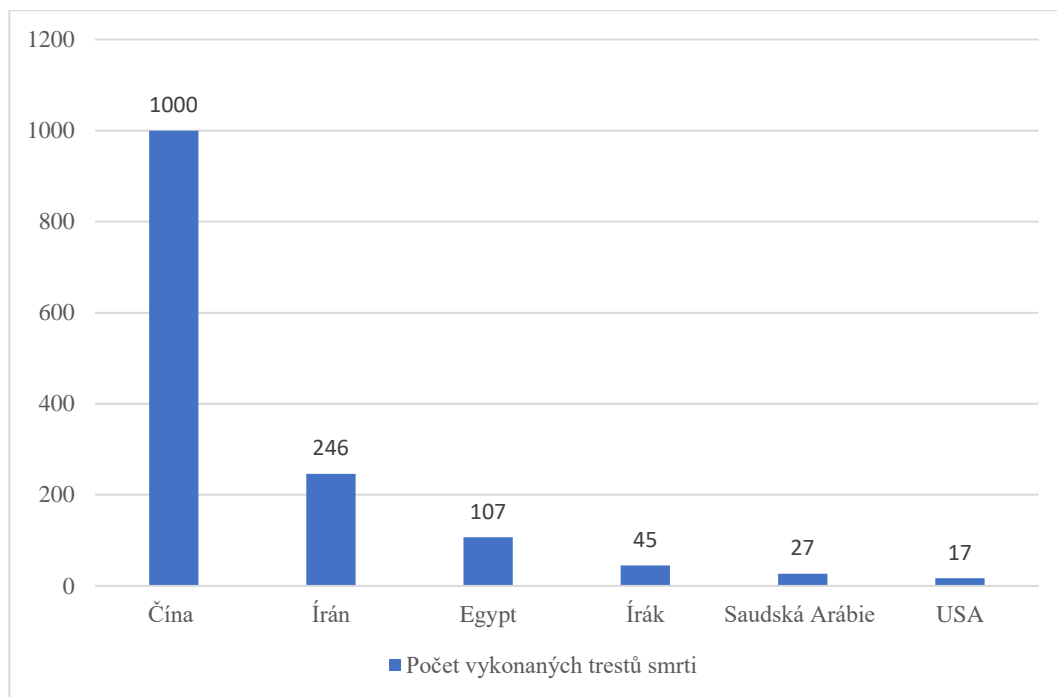
Seznam příloh

Příloha 1 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2020 v různých zemích světa.....	71
Příloha 2 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2021 v různých zemích světa.....	72
Příloha 3 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2022 v různých zemích světa.....	73

Přílohy

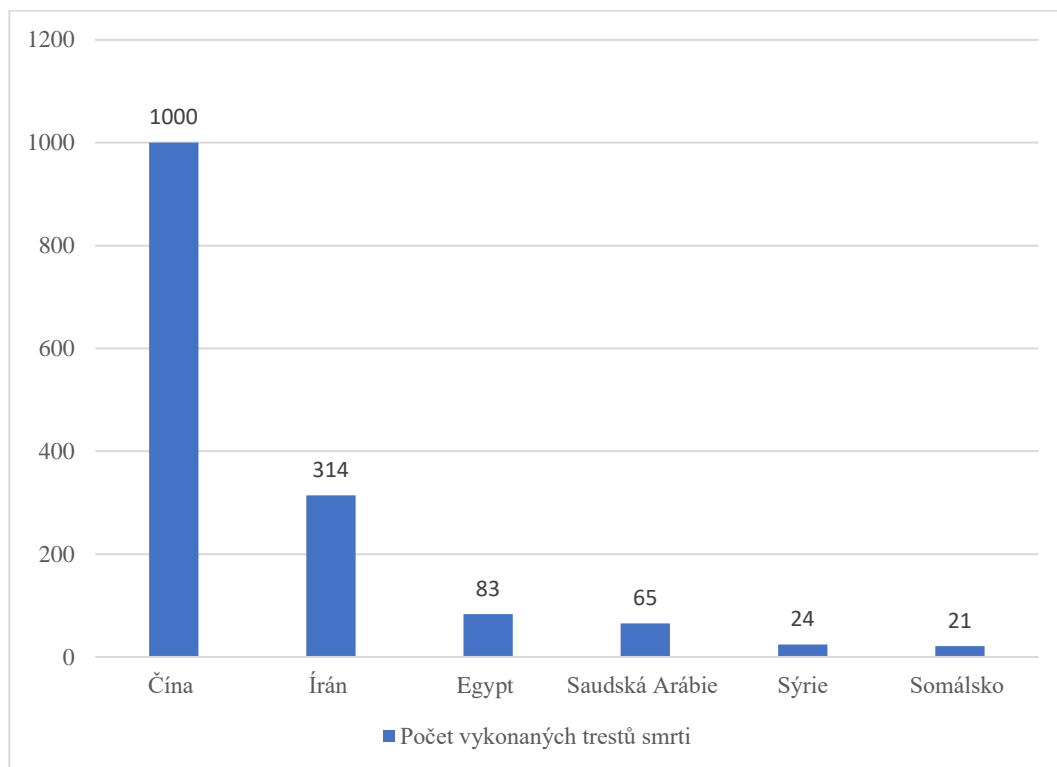
Příloha 1 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2020 v různých zemích světa

Graf 1: Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2020 v různých zemích světa (1)

Příloha 2 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2021 v různých zemích světa

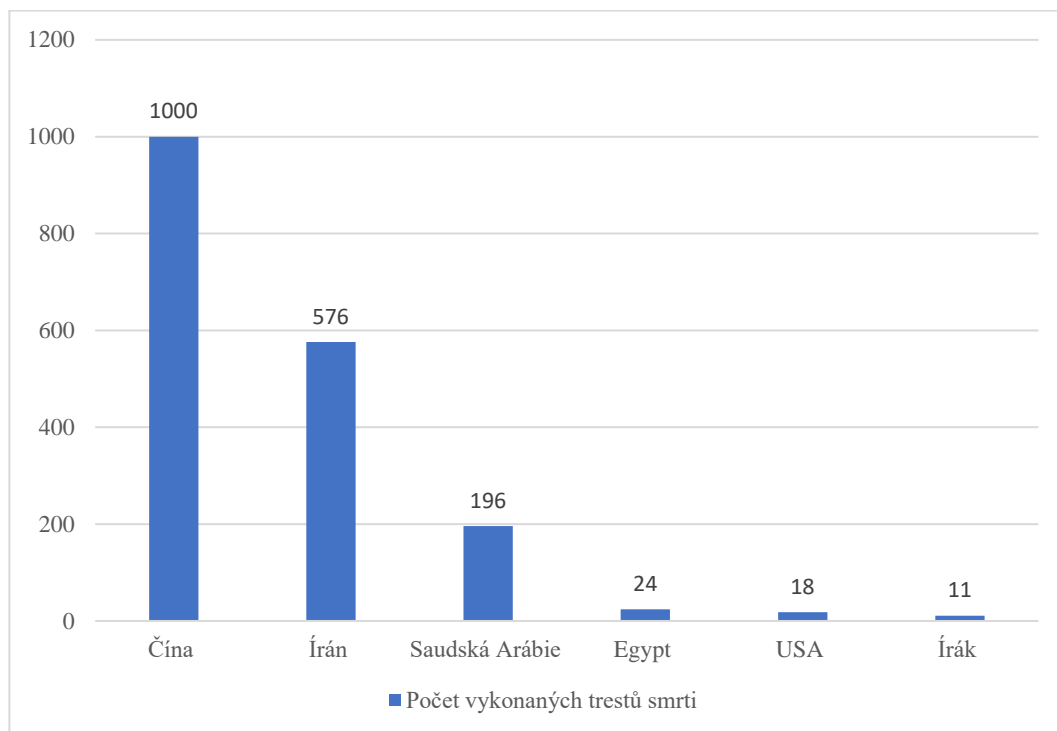
Graf 2: Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2021 v různých zemích světa (2)

Příloha 3 Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2022 v různých zemích světa

Graf 3: Nejvyšší počty vykonaných trestů smrti v roce 2022 v různých zemích světa (3)

Zdroje příloh

- (1) DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Executions Around the World*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/international/executions-around-the-world>. [cit. 2024-03-18].
- (2) DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Executions Around the World*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/international/executions-around-the-world>. [cit. 2024-03-18].
- (3) DEATH PENALTY INFORMATION CENTER. *Executions Around the World*. Online. © 2024. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/international/executions-around-the-world>. [cit. 2024-03-18].